Î. P. S. TEOFAN SAVU (49 DE ANI), FOSTUL MITROPOLIT AL OLTENIEI,
ESTE NOUL MITROPOLIT AL MOLDOVEI ŞI BUCOVINEI .
DUMNEZEU SĂ-I DEA PUTEREA ŞI CURAJUL UNUI VIITOR PATRIARH.

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL XVIII
Nr. 3/207
MARTIE
2008
16 PAG. – 3 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINĂ

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, GRECIA, FRANŢA, ELVEŢIA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

DUMNEZEU A VRUT ALTFEL...

Mă pregătisem să scriu pentru numărul de faţă, sub semnul amărăciunii, un editorial intitulat "Arhiereasca nesimţire" (cu referire, pe de o parte, la intervenţia abuzivă în art. 26 al noului Statut al B.O.R. pe deasupra a ceea ce aprobase Sf. Sinod, şi, pe de altă parte, la autoimpunerea Î. P. S. Laurenţiu Streza ca decan al Facultăţii de Teologie din Sibiu – ambele, fapte de o incredibilă samavolnicie, fără precedent în ortodoxia românească şi greu de calificat cu atribute urbane).

Am decis însă, în ultimul moment, că e mai cuvenit să scriu, sub semnul bucuriei, un editorial închinat alesei figuri arhiereşti a Î. P. S. Teofan, recent statornicit de Sf. Sinod în scaunul mitropolitan de la Iaşi. După îndelungi manevre de culise, orchestrate de la cel mai înalt nivel, iată că Dumnezeu a vrut să certe meschinăria socotelilor prea omeneşti şi a dat cîştig de cauză celui ce părea *outsider*-ul prin excelenţă al alegerilor mitropolitane (după ce îşi asumase singur poziţia de *outsider* şi la alegerile patriarhale din toamna trecută, cînd s-a şi retras înaintea înfruntării finale): Mitropolitul Olteniei, fost episcop-vicar patriarhal şi unul dintre oamenii cei mai apropiaţi ai răposatului Patriarh Teoctist. Dincolo de voia lui Dumnezeu, cred că rezultatul votului se constituie şi într-un avertisment indirect dat de Sf. Sinod cui crezuse că l-ar putea sfida fără consecinţe. Cert este că, mai cu seamă pentru rugăciunile stareţilor şi nevoitorilor îmbunătăţiţi ai Moldovei, s-a refăcut astfel, în chip nesperat, un anume echilibru intern al vieţii noastre bisericeşti, ce părea grav compromis de evenimentele ultimelor luni. Rămâne doar ca alesul să fie la înălţimea alegerii...

Î. P. S. Teofan (pe numele de mirean Dumitru Savu, născut la 19 octombrie 1959 în Corbi-Argeş, intrat în monahism în 1984 la Schitul Crasna, licenţiat al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, iar în 1990 doctor în Teologie la Institutul "Saint-Serge" din Paris) a cîştigat în mod zdrobitor, cu 32 la 13 voturi, în faţa P. S. Casian Crăciun, Episcopul Dunării de Jos, favoritul P. F. (S. S. ?) Daniel.

Intrarea în alegeri a Î. P. S. Teofan a fost neaşteptată. Sinodul Mitropolitan de la Iaşi făcuse două propuneri: P. S. Ioan al Harghitei şi Covasnei şi P. S. Casian. Iată însă că în Sinodul general s-au mai adăugat două: Î. P. S. Teofan şi P. S. Calinic Botoşăneanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor. Î. P. S. Teofan nu-şi arătase anterior în nici un fel interesul de a candida, luînd această hotărîre, după propria sa declaraţie, abia în timpul lucrărilor Sf. Sinodului. În primul tur de scrutin a primit 20 de voturi (faţă de P. S. Casian – 16, P. S. Ioan – 7 şi P. S. Calinic – 2), iar în cel de-al doilea tur a cîştigat detaşat – cu 32 de voturi din 45 – în faţa P. S. Casian.

După anunţarea rezultatului, Î. P. S. Teofan, om de rugăciune şi nevoinţă, fără nimic din arivismul transparent al altora, a recunoscut că alegerea sa este o surpriză şi că lucrările Sf. Sinod n-o anticipaseră în nici un fel. "Dumnezeu a grăit prin gura unui profet astfel: «Căile mele nu sînt căile voastre, gîndurile mele nu sînt gîndurile voastre»", a spus proaspătul ales, adăugînd, cu semnificativă eleganţă, că mizează pe sprijinul P. F. Daniel în misiunea grea la care a fost chemat. Dumnezeu să-i dea îndelungă, luminată şi spornică păstorire, iar la Craiova să-i rînduiască urmaş pe măsură, vrednic să ducă mai departe frumoasele sale lucrări din ultimii ani (asupra cărora vom mai avea prilejul să revenim)

Răzvan CODRESCU

Au mai fost aleşi în aceeaşi zi:

- **P. S. Visarion Răşineanul**, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a fost ales Episcop al Tulcei, cu 39 de voturi din 45.
- **P. S. Sebastian Ilfoveanul**, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, a fost ales episcop al Slatinei, cu 38 din 45 de voturi.
- **P. S. Petroniu Sălăjanul**, arhiereu vicar al Episcopiei Oradiei, a fost ales episcop al Sălajului, cu 32 de voturi din 45.
- **P. S. Siluan Marsilianul**, episcop vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale şi Meridionale, a fost ales episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, cu 39 de voturi, fiind candidat unic.
- **Preacuviosul arhimandrit Mihail Filimon**, vicar administrativ al Arhiepiscopiei Bucureştilor, a fost ales Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române pentru Australia şi Noua Zeelandă, cu 38 de voturi, fiind candidat unic.
- **Preacuviosul protosinghel Macarie Drăgoi** a fost ales Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române pentru Europa de Nord, cu 42 de voturi, fiind candidat unic.
- **Preacuviosul arhimandrit Timotei Lauran** a fost ales Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române din Spania şi Portugalia, cu 39 de voturi, fiind candidat unic.

SCRISOARE DESCHISĂ

ADRESATĂ DOMNULUI CRISTIAN ADOMNIȚEI, MINISTRUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI

Domnule Ministru,

Cum evoluțiile din învățământul românesc al ultimilor ani sunt îngrijorătoare, și fiindcă ați fost primul ministru care a declarat – între altele – că vrea să asculte și vocea profesorilor, țin să vă fac cunoscute câteva gânduri – rod al unor îndelungate observații și analize.

De la început trebuie să vă spun că ansamblul de reacții profesionale sesizat în sânul corpului profesoral românesc relevă o profundă criză, dublată de o insatisfacție perpetuă, de frustrări, dezabuzare și revoltă, toate cu consecințe majore asupra calității actului didactic. Este tot mai evident că profesorul trebuie să facă față unor evoluții imprevizibile, pentru care el nu a fost pregătit nici profesional, nici psihologic. Ca urmare, în extrem de mobilul context în care profesăm se pot identifica reacții clare de respingere a elementelor reformatoare, alături de o angoasă extinsă care dezangajează profesorii, diminuându-le alarmant performanțele. Dacă sub comunism actul didactic a fost mai mult simulat și profund alterat în esența sa, astăzi a profesa la cote ridicate (într-o nesiguranță absolută sub raport profesional și material) devine ceva, practic, imposibil. Un corp didactic decepționat, remunerat derizoriu, deprofesionalizat metodic, anihilat și „administrat" excesiv nu poate practica eficient cea mai delicată și dificilă profesiune, care, în plus, suportă radicale și galopante transformări nefericite. Suntem bombardați cu rudimente preluate neinspirat din actuala didactică occidentală și cu tentative de perfecționare forțată, ce nu ridică în nici un fel calitatea calificării de care dispunem. Aceiași activiști cu mentalitate comunistoidă decid evoluțiile școlii românești. Absolut toate consultările pe tema modificării legilor 84 și 128 au fost superficiale, expediate, formale, pentru că toată lumea știe că lucrurile se decid „la centru", peste capul specialiștilor activi din unitățile școlare. În mod iresponsabil, înlocuim o birocrație cu alta. Formația de bază și cea curentă a profesorului nu sunt nicidecum revigorate. Aceleași cercuri pedagogice de la care nimeni nu a învățat niciodată nimic, aceleași așa-zise perfecționări, aceleași simpozioane și sesiuni de comunicări înscenate, incapabile să ofere tehnici didactice superioare și funcționale. În plus, a început o sarabandă a „cursurilor" de tot felul, care-i obligă pe anumiți profesori să-și piardă timp, bani și nervi la sfârșit de săptămână pentru a asculta prelegeri penibile, ținute de persoane neavenite. Punctajele – și, mai nou, creditele – devin niște obsesii. Incertitudinea este suverană. Munca specifică, profesionalismul, lecturile aplicate și vaste, moralitatea ireproșabilă nu mai contează. Ceea ce importă este... dosarul! Opriți, Domnule Ministru, acest tăvălug al falselor evaluări și creditări! Nu permiteți veleitarilor să se mențină și să parvină prin hârtii și nu acceptați înlocuirea profesării autentice cu niște dosare pline de formalisme birocratice! Nu admiteți transformarea profesorului într-un conțopist al propriilor gesturi profesionale! Să nu facem un comunism pe dos! Cum este posibil să obligi profesorii a se înscrie la presupuse programe de perfecționare fără să li se anunțe problematica și nivelul cursurilor, nici titularii lor și – culmea! – pretinzându-le un dosar cu cópii ale diplomelor de bacalaureat, licență, grade didactice etc.?! Cum e posibil să pretinzi un dosar cuiva care nu a cerut absolut nimic? Ce importanță poate avea diploma de bacalaureat a unui profesor pensionabil? Las la o parte faptul că toate celelalte acte au fost prezentate de fiecare cadru didactic din orice școală, în funcție de vechime, de cel puțin zece ori, la cererea inspectoratelor școlare! Iată aberații de netolerat! Desfid aceste tentative de violentare și timorare a profesorilor, cer întreruperea lor imediată și definitivă și pretind pedepsirea exemplară a celor ce se fac vinovați de această stupidă evaziune birocratică! După o muncă ireproșabilă și subremunerată de decenii întregi, după multe mii de ore suplimentare de pregătire eficientă pentru bacalaureate, concursuri de admitere, olimpiade școlare etc., ore făcute adesea de amorul artei, un profesor așteaptă mulțumiri din partea superiorilor ierarhici, iar nu evaluări, creditări, false perfecționări, sau alte aberații de aceeași factură. Anunț pe această cale că nu mă voi transforma niciodată într-un dosar și nu voi deveni vreodată cursantul unor preparatori sau asistenți de ocazie.

Profesorii și elevii trebuie rechemați în biblioteci. Nu se învață carte prin Internet. Protejați elevii de superficialitatea și de sclavia calculatorului! Ei trebuie să știe bine să folosească ordinatorul, dar este strict indicat ca acesta să rămână un mijloc și nu un scop. Opriți, Domnule Ministru, nebunia așa-numitelor acțiuni educative care, aproape zilnic, perturbă cursurile și obligă clase întregi de elevi să părăsească orele pentru a participa la fel de fel de întruniri cu un impact derizoriu. Redați școlii de azi demnitatea și atmosfera din perioada interbelică! Instituția școlară trebuie să redevină un spațiu privilegiat al echilibrului moral și intelectual. Anulați puterea activiștilor de partid din școala românească! Curmați hotărât falsificarea examenelor de corigență, diferență, capacitate, bacalaureat, a olimpiadelor și a tuturor concursurilor școlare! Inversarea sistematică a valorilor demotivează acut și decepționează adânc tineretul școlar onest. Însă factorul care grevează în cea mai serioasă măsură condiția noastră profesională este legat de absența unui acord asupra finalităților spre care tindem și asupra valorilor procesului instructiv-educativ. Înalții diriguitori ai învățământului, deși au centralizat masiv decizii, uitând a se consulta onest cu profesorii practicanți, nu au putut defini cu pregnanță obiectivele didactice pe care le vizăm. De aici, cum arătam, apar posibilități de negare din exterior a importanței muncii didactice, concretizate, între altele, într-o salarizare penibilă, care inhibă, sperie sau invită la acte dezonorante. În fond, ceea ce se plătește în prezent abia acoperă deplasarea și prezența la ore... Iată de ce a imagina noi sisteme de evaluare, varii credite și punctaje menite să scadă salariul profesorului mi se pare un demers sinistru, amoral și iresponsabil. Cum poți scădea un salariu mediu aflat sub o mie de lei? Cu ce ar mai rămâne cel penalizat? Cum s-ar mai putea prezenta în fața claselor de elevi? Ca un salahor? Ce cărți și-ar mai putea cumpăra? Cu ce tonus ar mai putea profesa? Cine – în asemenea condiții – ar mai veni în învățământ? Oricum, cei care profesează azi o fac pentru că nu au altă soluție! Dacă ar putea, mai toți ar părăsi imediat sistemul! Credeți că niște indivizi care vin la școală cu mare reținere și cu teamă perpetuă – generată de zilnice schimbări stupide, obligații absurde, inspecții umilitoare și evaluări strâmbe – vor putea reforma școala românească? Știu perfect că sunt și profesori care nu au nici o legătură cu exigențele didacticii, cu morala sau profesionalismul de rigoare. Ei sunt opera comunismului ante și postrevoluționar și, din păcate, pe foarte mulți dintre ei se bazează sistemul actual. Le sunt agreate atât obediența fără fisură, cât și dispoziția perpetuă de a abdica de la principii spre a se deda oricăror malversațiuni... Caracterele nu plac deloc. Sunt ocolite, umilite, amenințate, marginalizate. Este clar, Domnule Ministru, că se impune o revizuire fundamentală a poziției Ministerului față de ambele categorii. Oricum, în pofida discursului oficial, revirimentul suportului socio-economic pentru activită-țile didactice nu este încă perceput, iar părinții și școlarii înșiși manifestă o tot mai redusă încredere în virtuțile muncii dascălilor.

Ca urmare, prestigiul tradițional al acestei profesiuni cunoaște un regres evident, care se întrepătrunde cu modificarea ponderii anumitor convingeri și valori în lumea de azi. V-ar reveni, Domnule Ministru, sarcina și onoarea de a reda școlii românești demnitatea, rigoarea și liniștea pierdute de atâta vreme. O veți putea face numai înlăturând rapid și fără ezitări armata de activiști de partid din Minister, Inspectorate, direcții de unități școlare. Faceți gestul unic de a-i expedia acolo unde nu au dorit să ajungă niciodată: dincolo de fotoliile de comandă sau în fața claselor de elevi, spre a ține cursuri, și atunci vom vedea de ce sunt capabili! Fără a avea vreo legătură cu esența didacticii, acești nefaști funcționari nu sunt decât factori de tensiune, iritare și blocaj, prin suita diabolică de circulare, ordine, directive etc. pe care le emit perpetuu și care violentează profesorii și îi plasează într-o situație de culpă neîntreruptă, întrucât nenumăratele pseudo-îndatoriri ce li se impun nu pot fi niciodată îndeplinite integral. Desigur, avem aici de-a face cu o continuare a manierelor comuniste de control, anihilare și administrare a profesioniștilor. Stupiditatea discreționară, instabilitatea extinsă, insecuritatea sempiternă fac ravagii. Cum explicați, bunăoară, renunțarea la examenul de capacitate? După ezitări îndelungi și nejustificate pentru introducerea lui, după mutilarea lui (vezi reducerea nemotivată a disciplinelor de examen de la patru la trei), după transformarea lui într-o bagatelă, examenul – culmea! – devine „desuet", iar cei vinovați de compromiterea lui își continuă nepedepsiți și dezinvolți opera distructivă! Cum este posibil așa ceva? Bacalaureatul, dintr-un examen care în perioadele normale ale școlii românești ținea națiunea cu respirația întretăiată (fiindcă erau filtrate și promovate valorile certe ale unor generații), a ajuns o înscenare, o afacere sinistră pentru reprezentanții ambelor grupări: candidații și evaluatorii! Cum se poate tolera o asemenea crimă? Demantelați fără ezitări rețelele care de ani și ani falsifică tabla de valori a olimpiadelor, examenelor de capacitate și bacalaureat sau a concursurilor de titularizare a profesorilor, și dictați pedepse exemplare pentru cei vinovați! Impuneți atât o asistență riguroasă a tuturor probelor de examen sau concurs, cât și chemarea pentru evaluare a celor mai onești și pregătiți specialiști. Impuneți ca președinți ai comisiilor doar conferențiari și, mai ales, profesori universitari reputați și dispuși a-și face regulamentar datoria. În ultimele perioade, președinții comisiilor sunt iluștri necunoscuți, ignoră total regulamentul examenului național, părăsesc centrul de examen, nu asistă probele orale și favorizează tripotaje de cel mai jos nivel! Redați examenelor naționale ținuta și prestigiul de odinioară! Bagatelizarea lor, promovarea lor cu note și procente aiuritoare constituie lovituri grele date învățăturii de carte. Interziceți difuzarea abuzivă a sintezelor, compendiilor, culegerilor de texte semnate de veleitari și care sunt tot atâtea otrăvuri pentru elevi! Ei nu au nevoie de surogate, ci de operele marilor autori. Repuneți latina, filosofia, religia în drepturile lor! Revigorați învățământul primar, actualmente lamentabil, și nu ezitați a relansa învățământul superior politehnic! Vegheați ca orice concurs sau examen cu probe orale și scrise să debuteze numai cu cele scrise, eliminatorii, iar baremele de notare să fie în așa fel concepute încât nota de promovare să se obțină cu dificultate, și nu nota maximă! Mențineți fără rabat ciclul liceal de patru ani, păstrați minimum patru ani și pentru facultăți și nu permiteți transformarea licenței într-o calificare de categoria a treia! Renunțați la simulări de examene sau la testări inutile! Elevii trebuie redeprinși cu învățătura. Atât. Nu pierdeți din vedere nici unele amănunte aparent minore, dar în realitate de mare importanță, ca de pildă a menține nota 6(șase) ca notă de promovare a bacalaureatului în condițiile în care toate probele examenului se trec cu 5 (cinci)! Este stupid, fiindcă orice examen alcătuit din mai multe probe se poate absolvi cu nota de trecere a fiecăreia. E absurd a fi declarat admis după fiecare examinare și respins în final! Puteți păstra nota 6(șase) doar dacă ea devine obligatorie ca notă minimă de trecere a tuturor disciplinelor de examen. Și nu șovăiți a dispune reevaluarea, prin sondaj, a tezelor notate cu 5, 6, 9, 10. Veți fi în fața unor fapte penale...

Ar fi încă multe de adăugat. Dacă școala nu mai este acel templu al rezistenței intelectuale și dacă ea a preluat ritmuri ori habitudini ale mediilor civile, regresând și alimentând discursuri depreciative sau generând adversități care o erodează, Dumneavoastră, Domnule Ministru, alături de noi, aveți datoria de a încerca să o redresați spre a putea funcționa neîntinată. Nu am naivitatea de a crede că o veți face în urma unei scrisori. Nu am nici convingerea că niște diriguitori obtuzi și venali, care nu știu decât să forjeze situații statistice și să imagineze „acțiuni", care se infatuează cu premiile obținute de elevi dotați la unele olimpiade internaționale, uitând că aceste rezultate au fost repurtate împotriva și în pofida școlii, sau care au imaginat cele mai absurde, injuste și umilitoare criterii de acordare a salariilor și gradațiilor de merit, ar putea învăța vreodată ceva și, în consecință, s-ar putea retrage din funcțiile pe care le reprezintă cu atâta dezonoare. De ce am făcut atunci acest demers? Simplu: *Par acquit de conscience.*

Vă rog să primiți, Domnule Ministru, expresia deplinei mele considerații.

Prof. Adrian POPESCU
Director, Colegiul Național Anastasescu,
Roșiorii de Vede

CELE DOUĂ ROMÂNII (XI)

Gabriel CONSTANTINESCU

Se pare că o dată cu intrarea în anul electoral 2008 România comunistă nu se mai mulţumeşte cu ascendentul pe care-l are asupra României adevărate prin controlul exercitat în cvasitotalitatea instituţiilor statului. Agresivitatea manifestată de liderii României comuniste în ultimul timp arată limpede că acum vor totul. Vor să aplice României adevărate lovitura decisivă, astfel încât să-şi asigure supremaţia totală asupra ţării, precum şi asupra tuturor resurselor spirituale şi materiale ale naţiunii, din ale cărei adâncuri se tem că ar putea izbucni energii, atitudini şi acţiuni capabile să pună sub semnul îndoielii legitimitatea dominaţiei pe care o deţin.

Atât de înverşunate sunt ultimele mişcări întreprinse de România comunistă cu scopul lichidării României adevărate, încât liderii comunişti par chiar a fi dispuşi să renunţe la travestiul sub care şi-au ascuns trecutul şi adevărata identitate politică. Recenta declaraţie a lui Cristian Diaconescu, purtătorul de cuvânt al PSD, sugerează o posibilă recunoaştere a faptului că partidul în numele căruia vorbeşte este continuatorul prin filiaţie al Partidului Comunist Român: „Nu ne dezicem de trecut!".

În fapt, însă, declaraţia rostită de posibilul viitor conducător al României comuniste (se pare că spilcuitul Cristian Diaconescu pândeşte din umbră acest post în perspectiva dispariţiei dinozaurilor politici – fie prin implacabila sentinţă biologică, fie printr-o posibilă sentinţă a DNA, fie prin sentinţele ce se aplică fără drept de apel „prostănacilor") nu aduce nimic nou. Nici unul dintre actualii oameni politici care au deţinut funcţii importante atât în regimul condamnat la 18 decembrie 2006 de preşedintele Traian Băsescu ca „regim ilegitim şi criminal", cât şi după decembrie '89, nu s-au dezis printr-o declaraţie lipsită de echivoc de trecutul lor comunist. Ilustrativ pentru această categorie de actuali demnitari, pe care îi întâlneşti în funcţii de conducere în toate instituţiile statului, este „cazul" Ion Iliescu, al cărui trecut comunist, pentru a nu fi suspectaţi de lipsă de obiectivitate, îl reproducem din materialul documentar elaborat de Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, în anul 2004, cu titlul, *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989, dicţionar*.

Iliescu Ion (n. 3 mart. 1930, Olteniţa, jud. Călăraşi)Membru supleant al C.C. al P.C.R. (23 iul. 1965-12 aug. 1969); membru al C.C. al P.C.R. (12 aug. 1969-22 nov.1984); membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. (12 aug. 1969-28 nov. 1974) şi al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. (28 nov. 1974-23 nov. 1979); membru al Secretariatului C.C. al P.C.R. (11 febr.-15 iul. 1971).

Studii: studii primare în Olteniţa şi Bucureşti; studii gimnaziale şi liceale în Bucureşti (Industrial-Polizu, „Spiru Haret" şi „Sf. Sava"); Facultatea de Hidrotehnică, Institutul Politehnic Bucureşti (1950); Institutul de Energetică din Moscova, specializarea gospodărirea apelor şi ecologie (1950-1954).

Profesia de bază: inginer energetician.

Activitate şi funcţii: membru al U.T.C. din aug. 1944; voluntar în brigada de muncă „Vasile Roaită" în Albania, pe şantierul naţional al căilor ferate (1944); membru al C.C. al U.T.M. (din 21 mart. 1949); secretar al Comitetului unional al studenţilor şi aspiranţilor români aflaţi la studii în U.R.S.S. (din 1950); membru de partid din 1953; membru al Biroului C.C. al U.T.M. (1 mart. 1954-28 mart. 1960); reprezentant al U.T.M. la Uniunea Internaţională a Studenţilor – Praga (din iun. 1956); preşedinte al comitetului de organizare al Asociaţiilor studenţeşti din R.P.R. (din 15 aug. 1956); secretar al C.C. al U.T.M. (1956 – 28 mart. 1960); preşedinte al U.A.S.R. (din 1960); adjunct al şefului Secţiei Propagandă şi Agitaţie a C.C. al P.M.R. (1960-1962); şef al Secţiei învăţământ şi sănătate din Direcţia de Propagandă şi Cultură a C.C. al P.M.R. (1962-31 mart. 1965); şef al Secţiei Propagandă şi Agitaţie a C.C. al P.M.R. (din 31 mart. 1965); prim-secretar al C.C. al U.T.C. şi ministru pentru Problemele Tineretului (9 dec. 1967-20 mart. 1971); membru al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice (1970); secretar pentru probleme de propagandă al Comitetului judeţean de partid şi vicepreşedinte al Consiliului judeţean Timiş (1971-1974); membru supleant al Consiliului de Stat (din 29 nov. 1974); prim-secretar al Comitetului judeţean de partid şi preşedinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al judeţului Iaşi (9 nov. 1974-21 aug. 1979); membru al Consiliului de Stat (2 apr. 1979-20 mart. 1980); preşedinte al Consiliului Naţional al Apelor (28 aug. 1979-17 mart. 1984); director al Editurii Tehnice (mart. 1984-22 dec. 1989).

Deputat în M.A.N., ales în circ. Elect.: „Ilie Pintilie", Bucureşti (1957-1961), nr. 22 Huedin, jud. Cluj (1965-1969), nr. 3 Olteniţa, jud. Ilfov (1969-1973), nr. 6 Paşcani, jud. Iaşi (1975-1980) şi nr. 2 Odobeşti, jud. Vrancea (1980-1985); secretar al Comitetului de Conducere al Grupului Român al Uniunii Interparlamentare (din 19 mart. 1965); membru al Comisiei pentru învăţământ, ştiinţă şi cultură a M.A.N. (18 mart. 1975).

Distincţii: Ordinul „23 August" clasa a IV-a; „Ordinul Muncii" clasa a III-a; Ordinul „Steaua Republicii Populare Române" clasa a V-a; „Medalia Muncii"; Medalia „În cinstea încheierii colectivizării agriculturii"; Medalia „23 August" (1964); Ordinul „Tudor Vladimirescu" clasa a III-a (1966); Medalia „A XX-a aniversare a eliberării patriei" (1969).

În decembrie '89, în ţările comuniste din Estul Europei, izbucnesc insurecţiile populare anticomuniste, pe care Jean-François Revel le denumeşte sugestiv, în cartea sa *Revirimentul democraţiei*, „Revoluţiile contra Revoluţiei". Dar cu toate că obiectivele urmărite prin dezlănţuirea energiilor naţionale ale popoarelor înrobite de Uniunea Sovietică la sfârşitul celui de-al doilea război mondial au fost aceleaşi, ieşirea de sub tutela Kremlinului şi abolirea regimului comunist, rezultatele obţinute au fost diferite. În timp ce în Ungaria, Cehoslovacia şi Polonia, regimurilor comuniste li s-a pus capăt definitiv, locul lor fiind luat de guvernări democratice, care au declarat independenţa ţărilor lor faţă de orice altă putere străină, în România revolta populară nu a reuşit să înlăture de la conducerea ţării regimul comunist. Deşi la noi „Revoluţia contra Revoluţiei" a fost una sângeroasă, soldându-se cu peste o mie de morţi şi alte mii de răniţi, beneficiara acestor jertfe nu a fost România adevărată, ci tot România comunistă. Pe fondul insurecţiei populare, fracţiunea anticeauşistă din Partidul Comunist, urmând un plan pus la punct la Moscova de specialişti în organizarea loviturilor de stat, şi profitând de lipsa de organizare a mulţimilor dezlănţuite, dar mai ales de lipsa unor lideri capabili să transforme elanul revoluţionar în act de guvernare, a reuşit să se impună. După ce revoluţionarii autentici au provocat căderea lui Ceauşescu, „comuniştii reformişti", sub conducerea *aparatcik*-ului Ion Iliescu, au pus mâna pe putere, pe care o deţin fără întrerupere până în ziua de astăzi, fie guvernând direct, fie prin mandatari care le urmează fidel directivele.

În tot răstimpul de 18 ani scurs de la „lovitura de stat" din decembrie '89, nici Ion Iliescu şi nici unul dintre ciracii săi nu a făcut vreun gest din care să rezulte, măcar aluziv, că s-ar dezice de trecutul comunist „ilegitim şi criminal". Mai mult chiar. Încă din primul ceas al preluării puterii, după înlăturarea şi asasinarea lui Nicolae Ceauşescu, Ion Iliescu a ţinut să sublinieze faptul că, în ceea ce priveşte ataşamentul său faţă de ideologia comunistă, după „revoluţie" nu a intervenit nici o schimbare.

„Pe 22 decembrie – relatează istoricul britanic Tom Gallagher, în remarcabila sa lucrare *Furtul unei naţiuni. România de la comunism încoace* –, primul discurs televizat al lui Ion Iliescu, figura cea mai importantă dintre conspiratori, a oferit indicii clare că el rămâne credincios rădăcinilor sale comuniste. Iliescu a spus că foştii conducători «s-au declarat a fi comunişti... Ei n-au avut nimic de-a face cu socialismul, nici cu ideologia comunismului ştiinţific... Ei doar au pângărit numele Partidului Comunist Român. Ei au pângărit, de asemenea, memoria celor care şi-au sacrificat viaţa pentru cauza socialismului în această ţară». Înverşunarea lui Iliescu de a deţine un monopol al stângii asupra puterii a fost demonstrată prin hotărârea lui de a-l împiedica pe Corneliu Coposu, singurul supravieţuitor al elitei politice de dinainte de 1947, să intre în clădirea Comitetului Central, unde se adunaseră opozanţii lui Ceauşescu".

Şi tot din aceeaşi sursă obţinem două informaţii care au darul să elimine orice îndoială cu privire la faptul că ceea ce se încerca să se prezinte românilor drept Front al Salvării Naţionale, în rândurile căruia fuseseră strecurate prin fraudă şi nume ale unor personalităţi integre, ca de pildă doamna Doina Cornea, nu era de fapt decât tot Partidul Comunist, căruia, din motive de oportunitate, i s-a schimbat denumirea.

Prima informaţie se referă la componenţa „grupului de direcţie" al FSN. Acesta era alcătuit din „oameni care fuseseră comunişti până în ultima clipă a regimului: Ion Iliescu, Silviu Brucan, Corneliu Mănescu, generalul Victor Stănculescu, Alexandru Bârladeanu şi Dan Marţian". Nume sonore din rândurile nomenclaturii PCR, care deţinuseră funcţii importante în aparatul de partid şi de stat şi pe care îi unea convingerea şi indignarea că Ceauşeştii „au pângărit numele Partidului Comunist Român". (Excepţie de la acest mănunchi de comunişti din vechea gardă a partidului o făcea doar Petre Roman. Acesta însă se bucura de a fi „fiul lui Ernst Neulander, alias Valter Roman, veteran al Războiului Civil din Spania, care, până la moarte, fusese membru al Comitetului Central al PCR şi director al editurii Partidului, Editura Politică".

Cea de-a doua informaţie pe care ne-o furnizează Tom Gallagher se referă la măsurile luate de Ion Iliescu, în calitate de preşedinte interimar al Republicii, şi de Petre Roman, prim-ministrul interimar, pentru a proteja structurile partidului din teritoriu de o posibilă disoluţie provocată de dihonia revoluţionară care cuprinsese întreaga ţară, dar şi de pierderea legăturilor cu autoritatea centrală. „În ultimele zile din decembrie '89, FSN a reuşit să-şi consolideze autoritatea. Vechile structuri ale PCR au fost preluate când în toată ţara s-au format comitete FSN, în întreprinderi şi la nivel de judeţ, municipalitate, oraş şi comună. O dispoziţie emisă pe 12 ianuarie 1991 de consiliul FSN şi semnată de Ion Iliescu stipula că aceste structuri, la nivel central şi teritorial, funcţionează ca structuri ale puterii de stat".

Întorcându-ne privirile spre momentul istoric în care în statele comuniste, satelite ale Kremlinului, au avut loc „Revoluţiile contra Revoluţiei", nu putem evita o întrebare care se impune cu insistenţă tuturor celor care trăiesc cu intensitate sentimentul de durere şi neîmplinire provocat de înfrângerea României adevărate în confruntarea ei cu România comunistă: de ce în Ungaria, Cehoslovacia şi Polonia insurecţiile populare anticomuniste au triumfat, spulberând regimurile comuniste, în timp ce în România avea loc restauraţia comunismului, după un scurt interludiu revoluţionar?

Parţial, răspunsul la această obsesivă întrebare se găseşte în „Partea a III-a: Represiunea" din documentul intitulat Analiza Dictaturii Comuniste în România – Raport final, elaborat de Comisia prezidenţială coordonată de Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrincu şi Cristian Vasile. Dar pentru a înţelege de ce tentativa României de a ieşi din comunism a fost un semieşec, în timp ce Ungaria, Cehoslovacia şi Polonia s-au bucurat de un succes deplin, evenimentele şi cifrele conţinute în acest document nu sunt suficiente. Pentru a le întregi, câteva date comparative cu vecinii noştri sunt utile.

O primă deosebire semnificativă se găseşte în efectivele de comunişti autentici pe care le-au găsit trupele sovietice în momentul stabilirii lor ca trupe de ocupaţie în aceste ţări. În România, Partidul Comunist număra mai puţin de 900 de membri, în covârşitoare majoritate alogeni, pe când „partidele comuniste frăţeşti" se bucurau de următoarea susţinere: în Ungaria peste 30.000 de membri, în Cehoslovacia 80.000, iar în Polonia în jur de 700 de comunişti. Aşadar, o primă distincţie conduce la asemănări între Ungaria şi Cehoslovacia, pe de o parte, şi România şi Polonia, pe de altă parte. În istoria recentă a Ungariei, comunismul nu era o noutate. În urma dezagregării Imperiului Habsburgic, pe 16 noiembrie 1918, este proclamată Republica Ungară, pe care, după crearea Partidului Comunist, în martie 1918, Bela Kun o transformă în Republica Socialistă Ungară, urmând întocmai modelul bolşevismului instaurat deja în Rusia. Este drept că viaţa îi va fi scurtă, doar 133 de zile, sfârşitul ei datorându-se Armatei Române, care pune astfel capăt tentativei de a se crea un bastion comunist în inima Europei şi totodată de a prinde România într-un necruţător cleşte bolşevic. Nu trebuie însă

(continuare în pag. 4)

CELE DOUĂ ROMÂNII(XI)

(urmare din pag. 3)

să uităm că, pe lângă componenta comunistă, reprezentată de evreii din Ungaria, în sânul populației maghiare mocneau reminiscența visului Ungariei Mari de la 1848, precum sentimentele naționalism-revizionismului maghiar din perioada interbelică. Ambele tendințe se vor conjuga și vor conduce spre evenimentele din octombrie 1956. La aceste elemente definitorii pentru maghiari, în anii în care au avut parte de o guvernare comunistă, se adaugă puternicul sprijin moral ce le-a fost oferit de opoziția fățișă a Bisericii Catolice din Ungaria împotriva regimului politic instaurat cu forța de Uniunea Sovietică. Consecințele acestei atitudini demne vor fi dramatice pe plan personal. Cardinalul-primat al Ungariei, Jozef Mindszenty, va fi arestat în anul 1948, judecat și condamnat la temniță pe viață. Revoluționarii din 1956 îl vor elibera însă și își va găsi refugiu la ambasada USA din Budapesta. Pe plan moral, însă, dârzenia sa în numele credinței creștine va dobândi valoare de simbol și va cântări greu în evoluția comunismului din Ungaria.

Cât privește Cehoslovacia, tradițiile ei marxiste, dar nu de inspirație leninistă, ci de orientare social-democrată, reprezentată de „renegații" E. Bernstein, K. Kautsky și O. Bauer, erau încă puternice în statul cehoslovac apărut pe harta Europei după cel de-al doilea război mondial. Un climat politic specific, care explică într-o bună măsură atât „Primăvara de la Praga" și conceptul de „socialism cu chip uman", cât și „Charta 77".

Cu totul altfel s-au petrecut lucrurile cu Polonia. În primul rând, „cei 700 de comuniști" cu care polonezii au intrat în orbita Kremlinului erau prea puțini, atât cantitativ, cât și calitativ, pentru a se impune ca atare. În al doilea rând, Polonia nu era o țară învinsă, ci una învingătoare. Polonezii luptaseră eroic pentru independența lor alături de anglo-americani, împotriva Germaniei, în toate etapele celei de-a doua conflagrații mondiale. În al treilea rând, polonezii sunt o națiune profund creștină. Catolicismul polonez este activ, militant și ireconciliabil cu ateismul marxist. Și, în sfârșit, polonezii, într-o covârșitoare majoritate, sunt devotați valorilor lor naționale.

Înzestrați cu astfel de calități, polonezii s-au dovedit pregătiți spre a face față presiunilor exercitate de Moscova cu vădita intenție de a-i transforma dintr-o națiune catolică într-o republică sovietică. Dar, în acea perioadă de cumpănă pentru existența lor ca națiune, polonezii au avut parte de două personalități providențiale. Prima a fost Cardinalul Poloniei, Stefan Wyszynski, iar cea de-a doua Cardinalul de Cracovia, Carol Wojtyla, cel care în anul 1978 va deveni Papa Ioan-Paul al II-lea. Dar nici prezența în capul Bisericii poloneze a unui cardinal anticomunist intransigent, pe care doar internarea (1953-1956) îl va face să înceteze criticile de la amvon împotriva ideologiei și regimului impuse de Moscova, și nici sprijinul venit din partea unui papă polonez nu explică întru totul capacitatea de rezistență față de comunism a națiunii poloneze. Alături de Biserică, intelectualii polonezi au avut o contribuție decisivă la unitatea națiunii, materializată în cele din urmă prin constituirea și afirmarea sindicatului independent „Solidaritatea".

Următorul eveniment petrecut relativ recent are darul să ne ajute să înțelegem cât de „altfel" au răspuns intelectualii polonezi la tentația comunistă și cât de adânc au reușit ei să răscolească conștiința națiunii pe care o reprezentau pentru a-și determina conaționalii să dea răspunsurile cuvenite la provocările istoriei.

În octombrie 1984, reverendul Jerzy Popieluszko, un tânăr preot, duhovnic al „Solidarității" în vremea când sindicatul era supus unei crunte represiuni, este răpit de trei ofițeri din poliția secretă (echivalentul Securității de la noi). După ce l-au torturat în chip înfiorător, agresorii, crezând că astfel li se va pierde urma, îl ucid. La funeraliile tânărului preot-martir participă peste un milion de credincioși, care-și însoțesc duhovnicul pe ultimul drum. În fața acestui eveniment, care a cutremurat întreaga Europă, o primă întrebare: dacă această crimă ar fi avut loc în România, autoritățile de la București, în speță Partidul și Securitatea, ar fi îngăduit în anul 1984 să aibă loc o astfel de manifestare creștină, mobilizată de intelectualitatea din acel timp și patronată de Biserica Ortodoxă Română?

În Polonia, însă, lucrurile nu se opresc la acest omagiu postum. La presiunea opiniei publice, reprezentate prin Biserică și intelectuali, autoritățile, confruntate cu impresionantul protest al populației, deschid o anchetă, asasinii preotului Popieluszko sunt arestați, aduși în fața justiției și condamnați la pedepse între 11 și 25 ani de temniță. Un deznodământ firesc, care sancționa o crimă strigătoare la cer. Această măsură a guvernului polonez ne obligă să ne punem o a doua întrebare: de ce în Polonia comunistă a fost posibilă sancționarea exemplară a asasinării unui preot, iar în România, nu mai spun în anii comunismului, dar nici măcar de-a lungul celor 18 ani de democrație (dintre care ultimul în postura de membru al Uniunii Europene), nici unul dintre criminalii odioși, care au săvârșit asasinate de o cruzime fără margini în timpul anchetelor, în temnițe sau în lagăre de muncă forțată, nu a fost adus în fața justiției pentru a răspunde de faptele sale?

Explicația acestei anomalii juridice, cu consecințe politice și morale pe termen lung, trebuie căutată în modalitățile diferite prin care viitorii sateliți ai Moscovei au intrat în comunism. În timp ce se poate considera că Ungaria, Cehoslovacia și Polonia au fost „convertite" la comunism după ce Armata Roșie le-a eliberat de sub ocupația Germaniei național-socialiste, România a parcurs un traseu mai întortocheat. După ce, timp de trei ani, a participat cu întreg potențialul moral, militar și economic la „Cruciada împotriva comunismului", ieșirea ei din război și nefireasca alianță cu Uniunea Sovietică s-a produs în urma unei lovituri de stat; o combinație urât mirositoare între o capitulare și un act de trădare, care a condus la o situație paradoxală.

Fără nici o pregătire politică și morală prealabilă, la 23 august 1944 românii au fost obligați să-și abandoneze aliații alături de care luptaseră timp de trei ani și, peste noapte, să se alăture invadatorilor bolșevici, întorcând armele împotriva celor alături de care luptaseră până deunăzi. O frăție de arme și o alianță politică lipsite de orice temei sau justificare. Actul formal al ieșirii României din războiul antisovietic – Armistițiul – va fi semnat la Moscova abia trei săptămâni mai târziu, la 13 septembrie. Un răstimp dezastruos pentru România, în care Armata Roșie se va considera în continuare în stare de război. Ea va înainta victorioasă peste Prut, va elibera orașe de sub „jugul fascist", dar mai ales va face prizonieri de război (pe care se va grăbi să-i trimită la munci grele în Rusia) și va jefui tot ce-i ieșea în cale.

De la data alăturării silite de Uniunea Sovietică nimic nu va mai funcționa firesc și normal în România. Țara va avea două oștiri: una în captivitate, în Rusia bolșevică, cealaltă în subordinea trupelor sovietice, care va lupta, vărsând sânge românesc, pentru a duce comunismul cât mai adânc în inima Europei. Cât privește guvernul, acesta va fi doar un executant fidel al ordinelor primite de la Comandamentul sovietic. Dar faptul cel mai grav îl constituie transformarea instituțiilor tradiționale ale națiunii – Biserica, Armata, Școala și Justiția – în instrumente de pervertire și comunizare a sufletelor românești. O acțiune condusă metodic, insistent și chiar cu brutalitate atunci când succesul ei era pus la îndoială. Rezultatele acestei opere de mutilare a sufletelor nu vor întârzia să se arate. Ele se vor concretiza în scindarea națiunii în cele două Românii: România adevărată și România comunistă.

Acestei sciziuni profunde și ireconciliabile ar fi trebuit să i se pună capăt în decembrie '89, așa cum s-au petrecut lucrurile în Ungaria, Cehoslovacia și Polonia, iar cei vinovați de dezastrul națiunii să fie aduși în fața justiției. Din păcate, în această privință, nu numai că nu s-a făcut nimic, dar cu fiecare zi care trece devine mai evident că România comunistă își consolidează pozițiile, iar România adevărată este din ce în ce mai marginalizată. Următoarele fapte recente sunt concludente în acest sens.

În România postdecembristă există trei instituții care, cel puțin teoretic, ar fi trebuit să se ocupe de dezvăluirea trecutului comunist, punând accentul pe abuzurile și crimele săvârșite în acei ani: „Institutul pentru Studiul Totalitarismului", „Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România" (IICCR) și „Colegiul Național pentru Studeirea Arhivelor Securității" (CNSAS). Cu privire la primul din cele trei institute nu ne-am fi făcut nici o iluzie. El a fost creat de Ion Iliescu pentru a-i asigura o sinecură unui protejat. Cel de-al doilea, IICCR, a fost o promisiune. Înființat de premierul liberal Călin Popescu-Tăriceanu și dotat cu fonduri și personal pe măsură, dar mai ales condus de istoricul Marius Oprea, autorul unor valoroase lucrări de istorie recentă, era de așteptat să se ocupe temeinic de „investigarea crimelor comunismului". Am așteptat să se facă lumină asupra faptașilor și împrejurărilor în care au fost asasinați Iuliu Maniu, Dinu și Gheorghe Brătianu, Mircea Vulcănescu, cum și-au găsit moartea în temnițe cei aproape 200 de preoți ortodocși, prelații greco-catolici și miile - Dumnezeu știe câte mii! - de luptători anticomuniști din rândurile României adevărate. Din păcate, singurul răspuns pe care IICC ni l-a oferit prin intermediul presei a fost „cazul" unor foști milițieni, astăzi polițiști, care pe vremea lui Ceaușescu au maltratat câțiva tineri din Secuime, bănuiți că ar intenționa... să fugă din țară!

Și, în fine, ultimul din cele trei institute, CNSAS. Născut din gând bun și respect față de adevăr, această instituție care trebuia să răsfoiască din scoarță în scoarță dosarele Securității a trebuit să aștepte gestul de grație al parlamentarilor, care s-au opus cât au putut ca să se nască și n-au pregetat să-i sluțească chipul, ca să nu mai semene cu proiectul și mai ales să nu mai fie capabil să facă ceea ce a năzuit părintele lui, fostul deținut politic C. T. Dumitrescu. Cât timp CNSAS a funcționat cu frânele trase, așa cum au dorit oamenii politici din toate partidele, care știau că li se vor găsi numele și calitatea de colaboratori ai Securității în filele acestor arhive, a fost bine. A fost bine și după ce președintele Traian Băsescu i-a lărgit aria de activitate, punându-i la dispoziție toată agoniseala securiștilor, toată munca lor de-a lungul a patru decenii pline, câtă vreme nu erau scoase din rafturi decât nume fără greutate și viitor politic. Când însă colegiul a comis imprudența să pătrundă în zona interzisă, scoțând la vedere dosarul lui Dan Voiculescu, „un fost agent putred de bogat", așa cum îl cataloghează presa germană, atunci s-a produs cutremurul.

În această nouă, nedorită și neașteptată situație, „conservatorul" Voiculescu-Felix îl deconspiră pe „omul său de încredere", deputatul Sergiu Andon, „a cărui identificare cu era comunist-dictatorială fusese una totală", așa cum îl caracterizează, fără menajamente, istoricul Tom Gallagher. Acesta se adresează celui mai înalt for al „Frăției comuniste" din România, „Curtea Constituțională", cerând ca legea prin care fusese înființat CNSAS (și în virtutea căreia patronul său – Voiculescu-Felix – fusese stigmatizat ca „agent al Securității") să fie declarată „neconstituțională" și abrogată. Bineînțeles că un astfel de stâlp al României comuniste nu putea fi refuzat și Curtea Constituțională a scos din funcție „Legea Ticu" cu toate consecințele ei. Și o dată cu dispariția ei, dispar și o bună parte din speranțele ca România adevărată să mai aibă vreodată vreun cuvânt de spus în fața României comuniste.

Pentru ca însă această infamie și sfidare sfruntată a adevărului să nu se piardă în anonimatul faptelor diverse, ne luăm osteneala ca, spre ținere de minte, să pomenim numele (însoțit de confirmarea apartenenței lor la România comunistă) „celor nouă judecători" de la Curtea Constituțională, care se pare că vor să scoatem din Istoria Românilor o jumătate de veac:.

- *Ion Vida, fost activist comunist, lector la Academia „Ștefan Gheorghiu", un apropiat al lui Ion Iliescu, fost expert în întocmirea Constituției din 1991, membru marcant al Consiliului Frontului Salvării Naționale.*
- *Petru Ninosu, absolvent al Școlii de Securitate de la Băneasa, fost consilier al lui Ion Iliescu, fost ministru al Justiției în Guvernul Văcăroiu.*
- *Ion Predescu, un apropiat al lui Ion Iliescu, un dușman declarat al reformelor din justiție solicitate de Uniunea Europeană.*
- *Nicolae Cochinescu, procuror timp de 23 de ani la Procuratura Generală a Republicii Socialiste România, procuror general al regimului Iliescu.*
- *Aspazia Cojocaru, declarată colaboratoare a Securității, verdict retras de CNSAS în urma presiunilor la adresa acestei instituții.*
- *Zoltan Pușcaș Valentin, președinte al Uniunii Cooperativelor meșteșugărești din Județul Covasna în vremea regimului Ceaușescu.*
- *Augustin Zegreanu, avocat pe vremea regimului comunist, fost senator FSN între 1990-1992.*
- *Tudorel Toader, procuror la Procuratura locală Panciu, acum profesor la Colegiul Național de Apărare.*
- *Axinte Gaspar, șeful sectorului juridic pentru pregătirea decretelor lui Ceaușescu. Ulterior a fost cel care a supervizat întocmirea legilor CPUN și FSN. Apropiat al lui Ion Iliescu.*

(Va urma)

POEZIA CARCERALĂ

1

VALERIU GAFENCU

Poezia carcerală „*circumscrie un teritoriu literar limitat şi însumează creaţii ce şi-au câştigat atributul de «literar», dar şi texte ce n-au depăşit pretenţia de literalitate, conservându-şi prin excelenţă valenţa documentară*" [1]. Cred că este esenţialmente necesar a se cunoaşte mai bine literatura detenţiei, a celor care au au suferit opresiunile temniţelor comuniste, a celor care au găsit în creştinism – în iubirea creştină, de fapt – singura cale de salvare, singura explicaţie plauzibilă a suferinţei nedrepte la care au fost supuşi, singura modalitate de a întrezări Lumina, dincolo de întunecimea carcerală. Poeziile din închisori au fost adevărate imne ale vieţii şi ale salvării, ale redescoperirii umanului. Citind cu atenţie mărturisirile celor care au suportat calvarul temniţelor, se poate constata foarte uşor faptul că pe mulţi i-a salvat doar credinţa şi poezia ca rugăciune, ca mod de comunicare cu Dumnezeu, ca unică soluţie salvatoare: „*Închisoarea comunistă l-a obligat pe creatorul mai mult ori mai puţin iniţiat în ale liricii să se apropie de divinitate, chiar dacă înainte de experienţa carcerală a ignorat sau şi-a refuzat de-a dreptul acest tip de comunicare de la uman la divin, tocmai pentru că – oricare ar fi structura intrinsecă a respectivului încarcerat – în condiţiile date Dumnezeu este pentru el unicul sprijin, aceasta neeliminând variantele rugăciunii (confesiunea, revolta, lamentaţia, umilinţa, implorarea); condamnatul instituie o relaţie cu atât mai deschisă şi mai sinceră cu cât loc de subterfugiu şi minciună/ trădare între ei nu încape*" [2].

Poezia carcerală are trei mari reprezentanţi de o valoare de netăgăduit: Nichifor Crainic, Radu Gyr şi Valeriu Gafencu. Descoperirea sau re-descoperirea liricii carcerale este o dovadă a preocupărilor actuale de a recupera o parte valoroasă a poeziei româneşti. Chiar dacă este considerată ca „un teritoriu limitat", totuşi nu trebuie judecată în cantitatea ei, ci în calitatea ei ca text literar, de mare forţă artistică, cu valenţe stilistice şi poetice inconfundabile. Nu puţini sunt poeţii care au trecut prin calvarul temniţelor comuniste: i-am amintit pe cei trei mari creatori-mucenici sau mărturisitori, Nichifor Crainic, Radu Gyr, Valeriu Gafencu, dar mai pot fi amintiţi în acest context Valeriu Anania, Constantin Oprişan, Ştefan Vlădoianu, Virgil Maxim, Ioan Andrei, Constantin Aurel Dragodan, Dimitrie Paciag, Sergiu Mandinescu, Demostene Andronescu, Petre C. Baciu etc.

Valeriu Gafencu este un poet al suferinţei, **un mucenic al lui Hristos**. Mărturisitor al credinţei ortodoxe, şi-a asumat deplin destinul de jertfire, după 10 ani de detenţie sfârşind în închisoarea din Târgu Ocna [3]. Valeriu Gafencu a devenit cunoscut printre deţinuţii politici atât prin poeziile sale, nescrise cu creionul pe hârtie, dar învăţate pe de rost de cei apropiaţi, apoi puse şi pe muzică, cât şi prin însăşi viaţa lui de sfinţenie şi dăruire creştină, prin gesturile sale umanitare extraordinare, fiind amintit deseori faptul că a salvat un pastor protestant dăruindu-i medicamentele lui, chiar dacă prin aceasta şi-a grăbit propriul sfârşit.

Valeriu Gafencu s-a născut la 24 ianuarie 1921 în localitatea Sîngerei, jud. Bălţi, din Basarabia. Student la Facultatea de Drept şi Filosofie din Iaşi, deşi avea doar 20 de ani, Valeriu Gafencu era liderul unui grup al Frăţiilor de Cruce şi, în această calitate, a fost arestat şi condamnat de către regimul Antonescu, în toamna anului 1941, la 25 de ani de închisoare; timp de 10 ani a fost închis la Aiud, Piteşti şi Tg. Ocna. S-a stins din viaţă la 18 februarie 1952, după o cruntă perioadă de suferinţă fizică, dar cu sufletul scăldat în lumina rugăciunii şi a sfinţeniei. Pentru deţinuţii politici, el fusese "sfântul închisorilor comuniste", expresie nominală categorică, al cărei sens denotativ nu ar trebui să mai surprindă astăzi pe nimeni. În mod cert, tinerii ca Valeriu Gafencu, martiri ai temniţelor sub toate dictaturile, sunt mărturisitorii lui Hristos într-un univers carceral inimaginabil pentru noi, cei care astăzi avem atâta libertate şi nu ştim să o preţuim cum se cuvine... Merită să fie citit acest poet, ca şi mărturisirile despre viaţa lui (a se vedea mai ales Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, dar şi documentarul alcătuit şi adnotat de monahul Moise, chiar sub titlul *Sfântul închisorilor*). Am reţinut un cuvânt pe care Valeriu Gafencu îl spusese unui politruc al închisorii-sanatoriu de la Tg. Ocna: "*Între mine şi dumneavoastră stă conştiinţa. Dumnezeu nu este de vânzare. Tranzacţii de conştiinţă nu se pot face. Pentru libertatea mea sufletească iau decizia de a muri. Este bine să se spună răspicat adevărul, şi eu adevărul îl slujesc. Nu sunt judecătorul altora, ci sunt mărturisitorul lui Dumnezeu. Nu există zidire sub soare care să dureze fără Dumnezeu*" [4]. Valeriu Gafencu a fost "*un om în care via Hristos*", "*un simbol şi un exemplu de viaţă, nu prin intenţie, ci prin trăire. Purtător fiind de Hristos, era smerit, evlavios, lucid, mereu mulţumit, întotdeauna slăvind pe Domnul său. În Valeriu se simţea unirea vieţii cu veşnicia, unirea minţii cu inima, unirea trupului cu sufletul, unirea lui Dumnezeu cu omul, unirea omului cu natura, unirea tuturor oamenilor în Hristos, pacea, armonia şi unitatea lumii*" [5].

Poezia lui Valeriu Gafencu este precum i-a fost şi sufletul: o aură de sfinţenie înconjoară versul izbăvitor, trădează suferinţa, dar şi fericirea de a trăi în Hristos, bucuria de a simţi Calea, Adevărul şi Viaţa, de a avea, dincolo de chinuri sau de incertitudini conjuncturale, puterea credinţei, a rugăciunii şi a Iubirii. Mărturisirea sinceră a poetului este justificată: "*Aici, în Târgu-Ocna, am scris şaisprezece poezii ca un testament, ca o reală mărturisire pentru cei ce vor veni, şi rog să nu fie interpretată ca o figură poetică, căci ea este duh arzător şi viu*" [6].

Capodopera liricii sale este *Imnul Învierii*. Inspirat, poetul face o chemare imnică la venirea spre a lua Lumina Învierii pentru a zidi, chiar în crunta închisoare, o Biserică a lui Hristos Cel Viu, Care să crească în inimile celor suferinzi şi însângeraţi: Cântarea Bucuriei, deoarece, aşa cum spune o cântare a Învierii, "prin Cruce a venit bucurie la toată lumea": "*Vă cheamă Domnul Slavei la lumină,/ Vă cheamă mucenicii-n veşnicii,/ Fortificaţi Biserica creştină/ Cu pietre vii zidite-n temelii./ Să crească-n inimile voastre-nfrânte/ Un om născut din nou, armonios,/ Pe chipurile voastre să se-mplânte/ Pecetea Domnului Iisus Hristos*".

Chemarea la Înviere este o chemare sfântă, pentru că tainicul clopot din inimile celor care sunt întemniţaţi doar trupeşte percepe în mod real venirea Mântuitorului, iar din piepturile lor răzbate Imnul Învierii, deoarece Hristos învie pentru cei care "flămânzesc şi însetează de dreptate", pentru cei "curaţi cu inima", deschizând Porţile Împărăteşti ale Bisericii Vii din închisoare: "*Un clopot tainic miezul nopţii bate/ Şi Iisus coboară pe pământ,/ Din piepturile noastre-nsângerate/ Răsună Imnul Invierii sfânt./ Smulgeţi-vă din ceata celor răi,/ Intraţi în cinul oastei creştineşti,/ Priviţi spre Porţile Împărăteşti,/ Căci cei din urmă fi-vor cei dintâi*".

Ultima strofă este Chemarea spre Lumină, întru purificare şi împărtăşire, întru co-părtăşie la "nunta Fiului de Împărat". "Flămânzii" temniţelor sunt cei aleşi să primească Lumină şi să mărturisească această Lumină salvatoare într-un univers dezumanizat, încarcerat, dominat de întunericul sfâşietor: "*Veniţi creştini, luaţi lumină/ Cu sufletul senin, purificat,/ Veniţi flămânzi, gustaţi din Cină,/ E nunta Fiului de Împărat*".

Iar dacă Marea Sărbătoare a Învierii este o chemare spre a lua Lumină şi Viaţă, Sărbătoarea Naşterii Domnului apare într-un *Colind de Crăciun* ca o imagine complementară a Învierii. Perspectiva este aceeaşi, cadrul spaţial la fel: peştera din Betleem în care Preasfânta Fecioară Maria "naşte pe Cel mai presus de fiinţă" devine, la Valeriu Gafencu, propria închisoare. Dar acest spaţiu are doar conotaţiile unei prezenţe fizice. Pentru poet, colindătorii sunt îngerii Domnului, iar Bucuria Naşterii Mântuitorului este atât de mare încât ştie că, deşi el se găseşte într-un spaţiu închis pe dinafară, cu zăbrele, acest spaţiu nu mai are hotare pentru îngerii ce coboară din cer, încărcaţi cu florile dalbe, ca să le vestească şi lor, celor întemniţaţi, Naşterea Soarelui Dreptăţii: "*La fereastra robilor,/ Cântă îngerii în cor./ De cu seară până-n zori,/ Au venit colindători,/ Îngerii nemuritori,/ Încărcaţi cu dalbe flori./ Lăsaţi copiii să vină/ Să-mi aducă din grădină/ Dalbe flori de sărbători,/ Dalbe, dalbe flori./ Cântă robii Domnului/ Înjugaţi cu jugul Lui/ Pe malul Trotuşului,/ Dar cântarea lor e mută,/ Că-i cu suferinţă smulsă/ Şi cu rugăciuni crescută./ Stă un copilaş în zare/ Şi priveşte cu mirare,/ O fereastră de-nchisoare./ Lângă micul copilaş,/ S-a oprit un îngeraş/ Ce-i şopteşte drăgălaş:/ Azi Crăciunul s-a mutat/ Din palat, la închisoare,/ Unde-i Domnu-ntemniţat./ Şi copilul cel din zare/ A venit la închisoare/ Să trăiască praznic mare*".

Iubirea celui care înţelege rostul acestei vieţi se răsfrânge biruitoare asupra tuturor oamenilor, ajungând până acolo încât să-L vadă pe Însuşi Hristos ca pe un Frate. În poezia *Frate dragă*, Gafencu exprimă suprema dorinţă de-a putea să se dăruiască întru totul Iubirii lui Hristos, singura Iubire mântuitoare, amintind astfel despre momentul când Iisus le-a spus Apostolilor: „Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii" (*Ioan* 13, 34-35): "*Frate dragă, din grădină,/ Îţi trimit în dar un crin,/ Să-ţi mângâie lin privirea,/ Cu veşmântul lui divin./ Floare dragă, floare dalbă,/ Cât de mult aş vrea şi eu,/ Îmbrăcat în haină albă,/ Să mă duc la Dumnezeu./ Răsădit acolo sus,/ În grădina minunată,/ Să-mi simt viaţa-mbălsămată/ Cu iubirea lui Iisus./ Plâng înăbuşit în noapte/ Şi suspin cu glasul stins,/ Dă-mi veşmântul alb de nuntă,/ Cu crini minunaţi încins*".

Un *Dor* de Dumnezeu nelimitat pătrunde fiinţa. Bucuria credinţei este o expresie a conştiintizării prezenţei harului. Poetul ştie şi înţelege talantul primit. De aceea, dorul lui este pătruns de Iubirea divină, de lacrimile suferinţei care transfigurează fiinţa şi o apropie de Mântuitorul Hristos. Calvarul suferinţei are un sfârşit creştinesc – bucuria aflării Iubirii supreme, îndumnezeirea firii umane prin credinţă, izbăvirea prin suferinţă: „*Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie/ frumoasă ca un crin din Paradis./ Potirul florii e mereu deschis/ Şi-i plin cu lacrimi şi cu apă vie./ Potirul florii e o-mpărăţie./ [...] Sub flacăra iubirii arzătoare,/ din zori de zi şi până-n noapte-aştept./ Te chem şi noaptea, ghemuit cu capu-n piept:/ Iisuse, Iisuse!/ Încet mă mistui, ca o lumânare!*".

În această Iubire a lui Iisus Hristos poetul a trăit, şi cu această Iubire s-a stins, fără însă a pleca definitiv. El a rămas printre contemporanii săi ca un simbol al muceniciei, al mărturisirii cu propria-i viaţă a suferinţei din Iubirea lui Hristos. Dovada o constituie şi ultima poezie scrisă de Valeriu Gafencu, un autoportret – simbol al vieţii de sfinţenie pe care a avut-o. *Rămas-bun* este expresia culminantă a smereniei şi a sfârşitului de mucenic al închisorilor, un adevărat testament poetic. Versurile au forţa credinţei supreme în Înviere, în puterea Iubirii creştine, în speranţa reîncreştinării lumii şi a re-aşezării ei pe un făgaş firesc, moral şi autentic creştin: „*Din cerul Tău înalt şi prea-ales,/ Părinte, când mă vei lua la Tine,/ Prietenilor mei de pe pământ/ Redă-le Tu, în alb veşmânt,/ Un suflet care i-a iubit şi i-a-nţeles*".

Ar trebui ca Valeriu Gafencu să rămână în conştiinţa tuturor ca „*un model uman, o cale de izbăvire din moartea sufletească ce ni se pregăteşte, un om devenit desăvârşit prin Hristos. Ştim că nu este singurul caz de sfinţenie în acest secol şi credem că noianul acesta de intensă şi izbitoare credinţă va naşte în lume o nouă eră creştină, mai curată şi mai bine gândită decât în trecut. Viaţa de sfânt a lui Valeriu se proiectează ca model al acestei lumi noi*" [7].

(Va urma)

Maria-Daniela PĂNĂZAN

---

[1] Ioana Cistelecan, *Antologia poeziei carcerale*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2006, p. 5.

[2] *Ibidem*, p. 9

[3] Pentru mai multe informaţii despre Valeriu Gafencu sau poezii ale lui, a se consulta revista *Rost*, numărul 8/2003, sau diferite site-uri:www.bcucluj.ro, www.ortodox.as.ro, www. romaniavoice. com etc.

[4] Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, ediţie îngrijită la Mănăstirea Diaconeşti, cu un cuvânt înainte de Părintele Gheorghe-Calciu-Dumitreasa, Ed. Christiana, Bucureşti, 2006, p. 143.

[5] *Ibidem*, p. 222.

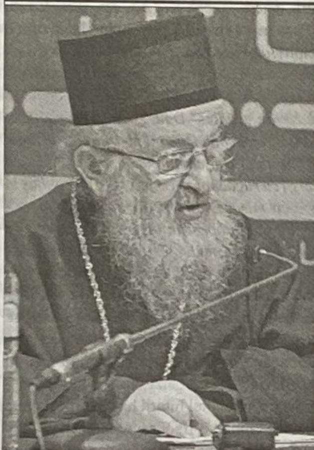
[6] *Ibidem*, p. 241.

[7] *Ibidem*, p. 251.

EPISCOPUL ARTEMIE
CEL DIN URMĂ ÎNDEMN ÎNAINTE DE CEASUL AL DOISPREZECELEA

12 februarie 2008

de Ras – Prizren şi Kosovo – Metohia

La întoarcerea din ultima Noastră misiune în Washington, trebuie să vă aduc la cunoştinţă că Serbia se confruntă cu o situaţie care e în acelaşi timp plină de primejdii, dar şi de nădejdi cu privire la viitorul provinciei Kosovo – Metohia. Conducerea SUA, ce doreşte să smulgă Serbiei Kosovo şi Metohia şi să şteargă nu doar prezenţa, ci chiar şi amintirea neamului pravoslavnic sârb din Kosovo şi Metohia, e încă puternică şi hotărâtă. Însă, pe de altă parte, glasurile conştiinţelor americane cinstite, încredinţate de neruşinarea şi imoralitatea politicii oficiale a guvernului lor, nu mai pot fi ignorate.

În Washington am vorbit cu membri ai Senatului şi ai Congresului, cu reprezentanţii administraţiei guvernului, cu reprezentanţii ambasadelor străine, cu jurnalişti, profesori şi academicieni. Ca şi în timpul recentei Noastre misiuni la Berlin, şi în SUA am auzit glasuri ale oamenilor de seamă care încă sunt neprietenoase. Dar trebuie să spun că am auzit şi multe glasuri noi, care ne sunt prietenoase. Însă nimeni, fie că e vorba de prieteni sau neprieteni, nu se îndoieşte că ne aflăm înaintea catastrofei ce ne ameninţă pe noi, creştinii ortodocşi din Kosovo şi Metohia, dacă ţările apusene conduse de SUA se vor ţine de planul lor de a recunoaşte proclamarea unilaterală a independenţei din partea administraţiei terorist-jihadice şi tiranice din Priştina. Nimeni nu se îndoieşte de faptul că prin această politică se vor înmulţi fărădelegile. Nimeni nu tăgăduieşte că aceasta ar însemna precedentul primejdios al instabilităţii în toată regiunea balcanică, în Europa şi chiar în lumea întreagă. Cu toate acestea, toţi ne-au încredinţat că Administraţia SUA intenţionează să continue să meargă în aceeaşi direcţie şi că în acest fel va detona această criză previzibilă. *De ce?* – se pune întrebarea. Deoarece Administraţia SUA se aşteaptă şi speră că urmările nu vor fi atât de rele pe cât ar putea fi. Şi mai ales deoarece se crede că sfârşitul crizei ar aduce suferinţe numai poporului sârb, care pentru ei nu contează, căci americanii şi europenii, ca şi clienţii lor albanezi, ar fi feriţi de orice suferinţe.

Însă asta nu e singura lecţie care am învăţat-o în Washington. Trebuie să subliniez cu mulţumire că, pentru prima dată după zece de ani de vizite în cadrul misiunilor pentru pace şi înţelegere, mari personalităţi americane, ale căror glasuri nu pot fi ignorate, cer acum deschis schimbarea direcţiei politicii lor faţă de Serbia. Conducătorii acestei mişcări, ce este deja binecunoscută, sunt ambasadorul John Bolton, secretarul Lawrence Eagleburger şi secretarul Peter Rodman. În timpul misiunii Noastre, am vorbit cu mulţi politicieni şi congresmeni importanţi şi activi, care, din cauza pericolului crizei ameninţătoare, pe care nimeni nu o mai poate ascunde, au început deja să vină cu iniţiative pentru a opri cât de repede mersul mai departe în direcţia nefericitei politici trasate de Administraţia SUA, la care cel mult a contribuit Departamentul de Stat. Deci, în sfârşit, a început mult aşteptata dezbatere în SUA. De aceea cred că, dacă am fi avut puţin timp, foarte degrabă îndoiala despre înţelepciunea şi eficacitatea actualei politici oficiale a SUA ar fi ajuns în punctul critic şi ar fi dus la oprirea definitivă a acestei politici.

Însă poate că nu o să avem îndeajuns vreme din simplul motiv la care, din păcate, singuri am contribuit. De nenumărate ori am auzit de la prietenii noştri, dar şi de la neprieteni, întocmai acelaşi gând: că purtătorii politicii anti-sârbeşti cred că-şi vor îndeplini scopul lor pentru că noi, sârbii, doar vom da din umeri şi nu vom răspunde în nici un fel, indiferent de ce ne-ar face duşmanii. Am auzit de mai multe ori promisiunile unor politicieni sârbi, ale căror nume ne sunt bine cunoscute, că răspunsul Serbiei la agresiune şi ocupaţie va fi mult mai mic decât al oricărui alt stat independent. Washingtonul crede că aceşti politicieni sârbi ţin bine în lanţ armata noastră.

Ne-au mai spus şi că aceiaşi politicieni nu consideră că anunţata misiune UE este ilegală, sau că o văd ca pe un aspect al forţelor de ocupaţie trimise ca premergătoare ale recunoaşterii. Acei politicieni sârbi, deşi pe faţă spun că niciodată nu vor recunoaşte pierderea provinciei Kosovo şi Metohia, şi că nimic nu vor accepta în schimb, în acelaşi timp spun că Serbia trebuie să întărească relaţiile noastre cu ţările agresoare, chiar dacă ele pregătesc noi atacuri împotriva ţării noastre, împotriva Bisericii noastre şi a poporului nostru. Cuvintele acestor politicieni sârbi au numai un singur înţeles în mintea celor ce ne urăsc din SUA, ca şi în mintea aliaţilor lor din alte ţări, şi acesta este: „Putem face ce vrem".

Da, spun ei, e adevărat că sârbii din Kosovo şi Metohia vor suferi, dar ei nu sunt decât sârbi. Da, spun ei, suferinţa lor va fi un episod urât, dar va trece repede, după care Serbia mutilată va accepta repede noua realitate. După gândirea lor, în privinţa Rusiei nu trebuie să se îngrijoreze prea mult, pentru că sârbii nici nu vor cere ajutorul ei. De toate acestea sunt convinşi în continuare şi nu ascund planul lor. Dimpotrivă, ei spun: „Noi vom lua Kosovo şi Metohia sârbilor, le vom scoate inima din piept, doar pentru că ni se permite".

Dragii Noştri întru Hristos compatrioţi, dacă-i lăsăm să atace credinţa noastră, ţara noastră şi poporul nostru doar pentru că ne-am arătat ca nişte laşi, atunci nimeni altcineva nu va fi de vină, ci noi singuri vom fi vinovaţi pentru soarta noastră. Dacă lăsăm ca actuala criză a guvernului să paralizeze puterea Serbiei de a înfrunta aşteptările duşmanilor noştri, şi dacă ne vom înfăţişa duşmanilor noştri doar ca o pradă uşoară, fiţi siguri că vom fi blestemaţi de generaţiile viitoare de sârbi ortodocşi. Dacă nu ne vom strădui să punem în ordine treburile propriei noastre case, şi dacă nu ne unim să apărăm tot ceea ce pentru noi e sfânt şi de preţ, fiţi siguri că vom da socoteală şi în lumea asta, şi în cea de apoi.

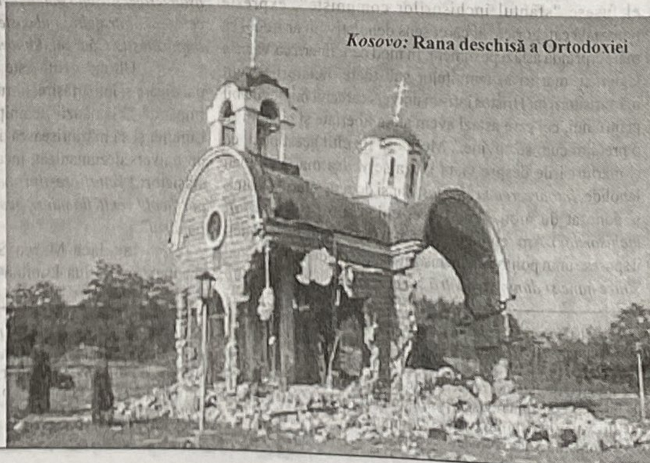
Pe de altă parte, eu nu am nici o îndoială că, chiar dacă se va întâmpla şi ce-i mai rău, altfel spus dacă războinicii şi teroriştii UCK vor proclama independenţa şi vor fi recunoscuţi de guvernele neprietene, noi niciodată nu vom pierde Kosovo şi Metohia. Da, din nou vom suferi sub noua ocupaţie ilegală a unei părţi a sfintei noastre patrii. Dar, cum am spus tuturor celor cu care am vorbit, noi sârbii am supravieţuit multor ocupaţii şi le-am biruit. Soluţia nedreaptă, impusă cu forţa, niciodată nu poate dăinui. Agresiunea păgână niciodată nu va birui până la capăt. Numai tratativele şi respectul dreptului, morala şi vieţuirea împreună a fiinţelor omeneşti pot făuri o adevărată pace trainică şi sigură. Şi dacă se va întâmpla chiar şi ce-i mai rău, singura întrebare va fi cum şi când se va sfârşi ocupaţia. Şi câtă durere vom îndura din pricina ei.

Dar, pe temeiul celor auzite la Washington, Noi nu primim aceste împrejurări ca inevitabile. Precum am spus şi mai sus, sunt luate măsuri pentru schimbarea politicii SUA. Până şi guvernele europene care sunt gata să urmeze politica SUA deja se îndoiesc serios de un astfel de plan şi se tem de urmări, dar din laşitate încă nu arată aceasta deschis, căci se tem să nu provoace mânia stăpânilor lor din Washington. Pur şi simplu e de necrezut că, deşi au trecut douăzeci de ani de la căderea comunismului în Europa, nimeni nu a fost în stare să prevadă că aceste noi ţări, aşa-zis democratice şi independente, vor împlini poruncile dictatoriale ale birocraţilor Departamentului de Stat ca nişte sclavi, chiar mai conştiincios decât împlineau înainte poruncile Biroului Politic.

Pe temeiul a tot ceea ce am auzit, atât în America, cât şi în Europa, suntem convinşi că putem ocoli primejdia recunoaşterii dacă reacţionăm îndată şi fără şovăială, înainte de anunţata declaraţie a albanezilor, căci numai în acest fel putem îndepărta falsa impresie a pasivităţii sârbilor. Cred că trebuie să ne adunăm puterile ca să unim toate părţile poporului sârb: guvern, Biserică, forţe armate, tineret, partide politice, organisme publice, *mass-media*...

(continuare în pag. 9)

Traducere din limba sârbă de **Sladjana şi Ionuţ GURGU**

Kosovo: Rana deschisă a Ortodoxiei

ARHIM. SERAFIM ALEXIEV

ADEVĂR, BISERICĂ, ECUMENISM

Ce este erezia? Este *învăţătura mincinoasă* care, într-o mai mică ori mai mare măsură, denaturează adevărata învăţătură dumnezeiască şi lucrează în mod viclean să o discrediteze şi chiar să se înalţe în locul ei. Adevărurile de credinţă ne-au fost revelate o dată pentru totdeauna de Dumnezeu! Eresurile sunt însă născocirea diavolului. Acesta năzuieşte să semene sămânţa discordiei în inimile oamenilor, să-i rupă pe ei de la Dumnezeu, să-i dezbine, să-i facă să se certe între ei şi astfel să-i stăpânească. Adevărul conduce către Dumnezeu. El ne învaţă să mărturisim Sfânta Treime.

Sinoadele generale şi locale ale Sfintei Biserici Ortodoxe au avut ca pe cea mai importantă sarcină a lor să păzească moştenirea învăţăturii apostolice *nepătată* de eresuri. Ele au impus ereticilor să se smerească înaintea Adevărului dumnezeiesc păstrat în Biserică şi să se lepede de învăţătura lor cea mincinoasă.

Aceste principii de veacuri ale Bisericii, păstrate cu sfinţenie până de curând, sunt încălcate astăzi de către o mulţime de creştini ortodocşi, sub influenţa rătăcirilor moderne, şi mai cu seamă a aşa-numitei *Mişcări Ecumenice*, înfiinţate de „Consiliul Mondial al Bisericilor". La ea participă aproape toate sectele şi eresurile din lumea de astăzi, ce se autointitulează în chip cu totul nedrept "Biserici". Ecumenismul pretinde că poate să unească pe ortodocşi cu ereticii şi chiar cu cei de alte religii. Sub influenţa lor şi sub influenţa spiritului umanismului înşelător al lumii de astăzi, mulţi spun acum: „Ce rău este în faptul ca toţi credincioşii de pe pământ să se unească şi să înceteze să se mai certe între ei?".

Argumentul pare la prima vedere foarte lăudabil, atâta timp cât se fundamentează pe dorinţa de pace. Se ştie că nici un om înţelept nu doreşte războiul. Dar în spatele acestei minunate propuneri se ascund nu planuri luminoase, ci planuri întunecoase, diavoleşti, de batjocorire a adevărului dumnezeiesc, de aliniere a adevăratei Biserici a lui Hristos cu adunările ereticilor, care pretind că şi ele sunt adevărate „Biserici", şi de subminare a veşnicelor temelii ale Uneia, Sfinte, Soborniceşti şi Apostoleşti Biserici întemeiate de Mântuitorul Hristos, care este doar Ortodoxia.

Să vedem care sunt roadele participanţilor la ecumenism, porniţi să se unească cu ereticii! Militând, chipurile, pentru îndepărtarea vrajbei cu cei excomunicaţi, ei intră în conflict ideologic cu propria lor Biserică şi cu semenii lor. Creând legături cu heterodocşii, aceştia rup legăturile lor cu fraţii lor ortodocşi care nu doresc să încalce pravilele apostolice prin rugăciuni făcute laolaltă cu ereticii şi care nu îndrăznesc să calce în picioare cuvântul lui Dumnezeu.

Până unde se ajunge pe această cale a ecumenismului? Până la înfrăţirea cu ereticii şi până la ruperea legăturilor frăţeşti cu ortodocşii. Nu este oare acesta un plan diavolesc de sfâşiere a unităţii Ortodoxiei, pe motivul că se lucrează, chipurile, pentru atingerea idealului creştin – *ca toţi să fie una* (*Ioan* 17, 21)? Însă Mântuitorul niciodată nu a dorit să existe părtăşie între adevăr şi minciună, între Ortodoxie şi învăţătura cea mincinoasă, între lumină şi întuneric, între Hristos şi Veliar. Dimpotrivă, El vine ca să aducă dezbinare între sufletele credincioase şi diavol. Cuvintele Lui dumnezeieşti sunt limpezi şi indiscutabile: *Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie!*

Duhul umanist înşelător al timpurilor noastre schimbă duhul clasic evanghelic şi aşază pecetea sa de gândire chiar şi asupra creştinilor ortodocşi învăţaţi. Acest duh umanist înşelător este întru totul limpede împotriva Sinoadelor Ecumenice şi atrage pe mulţi către *încălcarea Adevărului*. El îi îndeamnă, în ultimă instanţă, către neascultarea de Biserică.

Deşi Biserica exclude pe învăţătorii cei mincinoşi din comuniunea sa, astăzi se propovăduieşte totuşi rugăciunea laolaltă cu aceştia! Deşi Biserica nu îngăduie nici o părtăşie liturgico-sacramentală între ortodocşi şi heterodocşi, astăzi se îngăduie împărtăşirea împreună cu protestanţii! Deşi Biserica îi osândeşte pe deformatorii Adevărului, astăzi osândirea lor este socotită ca un păcat asemănător cu defăimarea obişnuită!

Există autori ortodocşi moderni, precum Serghei Bolşakov şi alţii asemenea, care, vorbind despre nevoitorii contemporani, subliniază ca pe cea mai importantă calitate a acestora faptul că ei nu au osândit pe nimeni – nici chiar pe eretici. Prin asemenea semne ale egalităţii între osândirea interzisă şi îngăduită, ei introduc tainic tendinţa păgubitoare a amestecatului adevărului cu minciuna în favoarea credinţei ecumeniste – lucru care înlesneşte unirea Ortodoxiei cu celelalte mărturisiri, ba chiar şi cu religiile păgâne. Serghei Bolşakov dă ca pildă de o asemenea „neosândire" pe răposatul arhiepiscop de Canterbury, William Temple. Într-adevăr, William Temple nu a osândit nici chiar pe cei mai vădiţi eretici în biserica sa. Ca un mare ecumenist, el a împărtăşit principiul pierzător al universalităţii, conform căruia toţi pot să se unească cu toţi, indiferent de neînţelegerile dintre ei privitoare la dogme. După ce, în 1954, a fost creată baza ecumenismului, păstrându-se doar un minimum dogmatic de unire a credinţelor creştine, în speţă credinţa minimală în Hristos ca Dumnezeu şi Mântuitor, W. Temple a mărturisit că neacceptarea acestei baze nu trebuie să fie o piedică, ca ecumeniştii să continue să colaboreze şi cu alte denominaţiuni şi culte, care nu recunosc pe Dumnezeu ca Mântuitor. Ce altceva poate să însemne aceasta decât larga deschidere a porţii pentru unirea Adevărului cu minciuna?

Unii vor încerca să îndreptăţească neosândirea ereticilor, argumentând că aceasta s-ar săvârşi în numele păcii. Însă cine aţâţă războiul? Tocmai acele forţe întunecate care propovăduiesc atât amestecarea mărturisirilor, cât şi apropierea credinţelor! Scopul lor este limpede: nimicirea Adevărului, renunţarea Bisericii la acesta.

Traducere din limba bulgară de
Gheorghiţă CIOCIOI

ÎNCEPUT DE VIAŢĂ NOUĂ ?

Este adevărat că, acum mai bine de un deceniu, în ortodoxia românească s-a creat un precedent (foarte viu dezbătut de atunci şi până astăzi) prin cărţulia intitulată *Reconcilirea, dar al lui Dumnezeu şi început de viaţă nouă* (Editura Trinitas, Iaşi, 1995), redactată de Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniţă, P. Dr. Langerdorfer SJ şi Dr. Roger Williamson, cu binecuvântarea actualului Patriarh al B.O.R. (aflat pe atunci în scaunul de la Iaşi). Regretatul părinte Gheorghe Calciu-Dumitreasa a reacţionat ca unul dintre cei mai înverşunaţi critici ai acestei derutante apariţii, nu atât pentru că ar fi fost principial împotriva „reconcilierii" între confesiuni, dar pentru că nu putea accepta aşa-numita „Liturghie ecumenică a reconcilierii" inclusă acolo, căreia nu-i găsea nici o bază canonică, ci mai degrabă similitudini (voite sau doar întâmplătoare) cu anumite ritualuri sincretice de tip francmasonic. De aici se trag, probabil, şi majoritatea suspiciunilor şi speculaţiilor privitoare la relaţiile noului Patriarh cu forurile masonice (despre care unii presupun că ar sta în spatele aşa-zisei Mişcări Ecumenice contemporane). Neinspirată (chiar dacă etimologic corectă) va fi fost, în orice caz, denumirea de „Liturghie" dată respectivului scenariu de rugăciune în comun (în care nu sunt implicate nici Taine, nici mărturisiri dogmatice, cu excepţia celei general trinitare). Broşura respectivă e mai greu de găsit astăzi, aşa că le oferim celor curioşi posibilitatea de a judeca singuri în ce măsură reacţiile unora sau altora au fost ori nu îndreptăţite.

Iată schema „Liturghiei" ecumenice (*S = Săvârşitorul slujbei, A = Adunarea credincioşilor*) din sursa menţionată:

1) BINECUVÂNTAREA DE DESCHIDERE – *S*: Binecuvântat fii, Doamne Dumnezeul nostru, acum şi pururea şi-n vecii vecilor. Amin. **2) INVOCĂRI** – *A*: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi (de trei ori). *S*: Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin. *A*: Dumnezeule în Treime, miluieşte-ne pe noi; Doamne, curăţeşte păcatele noastre; Sfinte Dumnezeule, vino şi curăţeşte păcatele noastre pentru Sfânt numele Tău. *S*: Tatăl nostru... [Rugăciunea Domnească]. **3) CITIREA EVANGHELIEI** (texte din Vechiul [!!!] şi Noul Testament). **4) RUGĂCIUNI SPONTANE PENTRU RECONCILIERE** (în ţările unde sunt conflicte), cu următoarea încheiere – *A*: Dumnezeule veşnic şi atotputernic, adună ceea ce a fost despărţit şi condu-ne spre unitate; priveşte cu dragoste la Biserica Fiului Tău. Te rugăm ca, întru unitatea credinţei şi prin legăturile iubirii dintre oameni, să uneşti toţi oamenii care s-au sfinţit prin unul singur Botez, prin Iisus Hristos, Fiul Tău şi Domnul şi Dumnezeul nostru, care împreună cu Tine şi cu Sfântul Duh va trăi şi va împărăţi, acum şi pururea şi-n vecii vecilor. CU TOŢII SCHIMBĂ UN SEMN AL PĂCII ŞI ÎMPĂCĂRII [?!]. **5) MĂRTURISIREA PĂCATELOR ŞI RUGĂCIUNEA DE IERTARE** – *S*: Doamne, Dumnezeul nostru, dragostea Ta este mai tare ca vina noastră şi Tu primeşte-i pe toţi cei care se întorc la Tine; priveşte cu milostivire către noi. Mărturisim că am greşit Ţie. Să sărbătorim acum taina milostivirii Tale şi schimbă vieţile noastre, astfel încât, împreună cu Tine, să ne putem bucura veşnic, prin Iisus Hristos, Stăpânul nostru. **6) IMN** – "Uneşte-ne, Doamne, în pace şi ţine-ne cu dragostea Ta... " (*Seigneur, rassemble nous dans la paix de ton amour*, de Dominique Ombric). **7) RUGĂCIUNE** – *A*: Doamne Iisuse Hristoase, ai venit să-i împaci pe oameni cu Tatăl Tău şi al nostru, vrednic eşti de toată lauda, mărire Ţie! Miluieşte-ne pe noi. O, slujitor credincios, ai luat asupra Ta păcatele acestei lumi, ca într-u Tine să ne putem mântui, mărire Ţie! Miluieşte-ne pe noi. Tu eşti alături de Tatăl Tău şi ne duci la El întru comuniunea Sfântului Duh, mărire Ţie! Miluieşte-ne pe noi. **8) RUGĂCIUNEA SFÂNTULUI FRANCISC** – *S*: Doamne, fă-mă unealtă a păcii Tale; unde este ură, să sădesc dragoste; unde este dezbinare, unitate; unde este greşeală, adevăr; unde este jignire, iertare; unde este deznădejde, speranţă; unde este întuneric, lumină; unde este întristare, bucurie. O, Stăpâne ceresc, fă mai mult să mângâi decât să fiu mângâiat; să înţeleg decât să fiu înţeles; să iubesc decât să fiu iubit. Căci numai dăruind, noi primim; numai iertând, suntem iertaţi; numai murind, suntem născuţi la viaţa veşnică. **9) IMN** [?]. **10) BINECUVÂNTAREA DE SFÂRŞIT** – *S*: Pacea lui Dumnezeu, care e dincolo de înţelegere, să ne ţină inima şi mintea în cunoaşterea şi dragostea lui Dumnezeu şi a Fiului Său, Domnul nostru Iisus Hristos. Şi binecuvântarea Dumnezeului Atotputernic, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, să fie printre noi şi să rămână cu noi pururea.

Lăsăm comentariile în seama fiecărui cititor...

APOLOGIA APOLOGIEI

Unul dintre cei mai cunoscuți intelectuali ai zilei, spirit subțire, de formație complexă, întîi științifică, dar mai apoi preponderent umanistă – putîndu-se zice că nu e străin nici de fizică și nici de metafizică –, nota acum vreun an în revista *Idei în Dialog*: "Aproape tot ce ne înconjoară azi, în țările occidentale, e anticreștin, pe față – cel mai adesea cu o obstinație deopotrivă ignară și fanatică. Ura față de creștinism, exprimată prin libertățile pe care ni le luăm *împotriva* tradiției lui, a devenit aproape unicul conținut *spiritual* al modernității noastre. Ne place spontan numai ce pune creștinismul într-o lumină proastă. Tot ce nu e creștinism e aclamat, tot ce îl afirmă e suspectat. Întocmai ca Locke, pentru care a fi tolerant însemna a refuza catolicilor dreptul la toleranță, și noi avem despre toleranță o concepție similară – merită toleranță numai intoleranța față de creștinism. Iar neutră e declarată acea poziție care pune în discuție, inferioritate sau ilegalitate simbolurile și luările de poziție creștine" [1].

Apoi, la fel de radical și îndrăzneț, constata că: "... foarte puțini oameni par să-și dea seama în ce măsură civilizația noastră nu poate face față concurenței cu alte civilizații decît cu ajutorul culturii ei – cultură care, orice ar spune oricine, nu poate fi decît creștină în instinctele ei profunde. Iar cînd aceste instincte sunt contrariate, negate ori lipsite de lumina conștiinței de sine, cultura care hrănește și întreține civilizația noastră se osifică și se condamnă la asfixiere".

Dar imediat el găsea că nu te poți opune, căci "dacă te opui, intri în logica lui *penser contre c'est penser comme*. [...] Azi terenul pe care se dă lupta pentru apologia creștinismului este, inevitabil, contestarea lui: și asta pentru că aceia care îl apără sunt obligați să o facă cu ajutorul unor elemente care îl neagă. Orice scriere apologetică, azi, e condamnată să aibă aer fie vetust, fie plîngăreț, fie înțepenit, fie slugarnic".

În ciuda indubitabilei bunecredințe și a profunzimii simțului său cultural și estetic, autorul nu are dreptate. Oricît de seducător ar fi jocul de cuvinte, nu este de înțeles de ce ar fi apologeții creștinismului obligați să îi aranjeze apărarea cu elemente care îl neagă. Se întîmplă și așa, poate de prea multe ori, dar de unde fatalitatea de a nu se putea și altfel?! Apoi, e limpede că nu toți cei ce vor îndrăzni întru apologie vor fi vetuști, plîngăreți, înțepeniți ori slugamici, căci, cu siguranță, însuși autorul s-ar dovedi, dacă s-ar încumeta, un rafinat contraexemplu. Dar chiar și altminteri, judecata e prea simplistă și distantă – indiferent de tristul rezultat al statisticii – ca să fie dreaptă.

El urmează cam la fel: "Mai există însă un argument de principiu, care face lupta pentru menținerea creștinismului atît de problematică și, într-un sens înalt, atît de inutilă. Argumentul este următorul: pentru cei care vor *doar* să păstreze ceva, orice victorie nu poate fi decît o înfrîngere. [...] Credința ta se învîrtoșează, iar lucrurile în care crezi capătă din ce în ce mai mult imaginea despre ele a celor care le contestă. Cazi în logica capcanei: adevăratul obiect al credinței tale ajunge să semene leit cu negarea lucrurilor afirmate despre el de cei cu care te lupți. [...] Crezi pentru că alții urăsc acest lucru, iar tu, pentru că îi urăști, îți afirmi cu ură credința ta într-o religie a iubirii. În acest mod, ura *lor* față de creștinism este complet încorporată în iubirea *ta* față de el. Dar ce iubire mai e aceasta? [...] În concluzie – dacă nu te lupți, pierzi; dacă te lupți, pierzi".

Or, s-ar crede că aceste aprecieri se înscriu perfect în tendința anticreștină modernă, dacă nu ar fi subtitlul acestei prime părți a eseului: "De ce conservatorismul e inutil, chiar și atunci cînd e demn de respect". Prin urmare, e de înțeles că autorul nu îl vîră pe *creștin* în această măsură strîmtă – imagine perfect calomnioasă prin absolutizarea ei –, ci pe *conservator*. În felul *acesta* eseistul are dreptate, căci creștinul care se poartă așa nu mai e *creștin*, ci eșuează în a fi, cel mult, *conservator*. Adică o inutilitate exprimată printr-un eufemism. Cît despre caracterul *respectabil*, el e un reflex al păcatului dintîi, căci respectul e căutat de-o parte și acordat de cealaltă, din mîndrie și sterilitate. Creștinul nu are a căuta respectul, ci dragostea ori mila, bucuria ori smerenia.

Eseul continuă în partea a doua cu două întîmplări recomandate drept exemplare pentru modul în care s-ar putea cineva sustrage dificultății enunțate. Se declară că salvarea atîrnă de calitatea de "geniu", iar mediul acesteia este cultura majoră, așa cum *a fost* cultura creștină și nu mai este actuala cultură relativistă, hedonistă și postmodernă. Eroii sînt Blaise Pascal și sora sa.

Nu vom intra în amănuntele reclamate de explicații pe marginea jansenismului, catolicismului post-tridentin și iezuit, disponibilităților occidentale, contextului pascalian și datelor martirajului. Atîta, doar, că Petre Țuțea ar replica, la fel de sentențios, că nici geniul și nici eroul nu reprezintă exemplaritatea creștină, ci sfîntul.

* * *

Ceea ce interesează, însă, aici, pe lîngă perfect asumata în context extracție creștină a Europei, față de care distrucția actuală are greutatea unui păcat de talia suicidului, este chestiunea *apologiei*.

Firește că nu donquijotismul în sine trebuie căutat, dar cavalerismul nu strică într-o situație precum cea de azi. Mai ales că asupra vrednicului creștin odihnește o nobilitate de sorgintea cea mai înaltă, iar *bărbierii* științifici și *licențiații* aculturali trebuie puși la punct, altminteri existînd riscul complicității prin omisiune la contaminarea globală cu a lor neînțelepciune *cu-minte*. Păstrînd grija evitării tuturor tipurilor de penibilități cultural-metodologice de care e avertizat pe bună dreptate, creștinul căruia i s-au încredințat talanții potriviți are datoria să facă apologia adevărului, datorie în nici un caz exonerată pe considerentul unei eventuale, oricît de probabile, înfrîngeri în registru istoric. Căci, oare, nu va fi mai fericit a te face pricină de mîntuire măcar unui individ, decît a conserva întregul atașament al unei colectivități pierdute?

În definitiv, ce a fost apologia creștină? Și ce mai poate fi ea astăzi – și la ce bun?

* * *

Apologie vine din elinește, unde însemna apărare ori discurs în apărare, fiind un cuvînt compus care duce cu gîndul mai mult la înlăturarea și îndepărtarea atacului, decît la distrugerea atacatorului.

Apologia a apărut în creștinismul timpuriu ca reacție la atacurile lansate în coordonate filosofice. Iustin Martirul, Atenagora, Tatian, Tertulian și mulți alții contraargumentează fie iudeilor, fie păgînilor. Deja la Origen, apologia nu rămîne doar apărare a creștinismului, ci devine și contraatac împotriva păgînismului.

După ce martirajul primelor secole a cîștigat mistic ceea ce în istorie a apărut ca izbînda creștinismului în Imperiul Roman, scrierea apologetică s-a amplificat. Eusebiu de Cezareea, spre pildă, scrie organizat și pe spații mari spre a demonstra că religia creștină nu s-a dezvoltat din religiile păgîne, ci din cea vechitestamentară. Grigorie de Nyssa a scris și el apologetic, deși oarecum instrumental, în sensul că a făcut apologia înseși rațiunii în teologie.

Apoi apare primul apologet sistematic și fundamental rațional, Fericitul Augustin. *Credemus ut cognoscamus* este formula sa cu care, fie și numai în Apus, rațiunea își stabilește teologic poziția, înlocuind formula tertuliană *credo quia absurdum*. (De fapt, aceasta e o prescurtare inexistentă la Tertulian, care, teologhisind Întruparea, scrisese: *Natus est Dei Filius: non pudet, quia pudendum est; et mortuus est Dei Filius: prorsus credibile est, quia ineptum est; et sepultus resurrexit: certum est, quia impossibile.*)

Pînă aici rezultatul a fost că, slujindu-se de uneltele filosofiei, raționale și culturale, apologeții au limitat în primul rînd derapajele filosofice care, necontrolate, se puteau preface (iar uneori s-au și prefăcut) în diverse rătăciri. Din unghiul acesta, apologia se aseamănă cu definirile dogmatice, ca re-acțiune promptă la acțiunea erorii. Apologeții se adresau în special acelor interlocutori din exterior care erau filosofii, în timp ce dogmele au început a fi decantate și formulate de sinoadele ecumenice într-un proces care a debutat ca dialog de interior, cu exponenții unor mișcări centrifuge.

Primele apologii au mai avut cu siguranță darul de a îndepărta anumite suspiciuni în legătură cu capacitatea doctrinală a "noutății" [2] pe care creștinii o colportau. Iar acesta nu e puțin lucru, căci îndeobște e dificilă convertirea unui intelectual, fie el antic ori (post)modern, fără dovada rafinamentului spiritual-filosofic [3] al teologiei și, deci, al religiei. E drept că asta nu e îndeajuns, dar nu din pricina vreunui neajuns apologetic, ci pentru că *a crede în Hristos Dumnezeu* implică mai mult decît a admite coerența unei demonstrații fără fisură.

În perioada asta e clar că apologiile nu caută să dovedească peremptoriu existența lui Hristos, ci apără teologia, creștinismul și pe creștinii înșiși de un anume soi de neînțelegeri ori calomnii. Apologia nu convertește ea însăși, direct, ci îndepărtează rațional un anume tip de pricină de poticnire. Chiar etimologic, cum am văzut, apologia nu tinde să fie peremptorie, ci mai curînd îndepărtează pericolele din terenul pe care, altfel, sămînța cea bună nu ar putea da roada ei. Iar apologetic este nu discursul care dovedește rațional justețea credinței (aici ar apărea acel risc al aerului fie vetust, fie plîngăreț, fie înțepenit, fie slugarnic), ci acela care demontează rațional aserțiunile împotriva credinței.

În secolul al VIII-lea, Sf. Ioan Damaschinul, chiar dacă nu e un apologet sistematic, face apologie indirect, dogmatic, pe o grilă categorială aristotelică și, între altele, influențează prin asta infiltrarea gîndirii filosofice în creștinism, într-o abordare numită curent *scolastică*, deși el însuși e departe de așa ceva. Sfinții Părinți, între care el e socotit cronologic ultimul, nu s-au exprimat în acest tipar apologetic, ci au fost pur și simplu apărători ai creștinismului, potrivit tendințelor vremii lor.

Tendința apologetică preponderent rațională începe cu Johannes Scotus Eriugena, în secolul al IX-lea, și continuă destul de ponderat cu Anselm de Canterbury, în secolul al XI-lea. De acum, apologia devine, în Occident, parte integrată în cîte o operă teologică personală, iar rațiunea contribuie din plin – mai mult sau mai puțin slobodă – la temeluirea apologetic-sistematică a creștinismului occidental.

În Orient genul apologetic se stinge. Aici sinoadele, care nu mai sînt ecumenice, merg pe tradiția anatemizării variilor raționalisme și, bineînțeles, a deviațiilor. Anatemele nu erau aruncate pur și simplu asupra noutăților, ci dezbaterile sobornicești ale teologilor luminau motivele neconformității cu dreapta-credință. Nu aberația era condamnată, cît persistarea în aberație. Întrucît aceste anatemizări ajunseseră numeroase, ele au fost strînse într-o colecție numită *synodikon* și citite anual în bisericile răsăritene, chiar pînă în secolul al XVIII-lea. Nu erau cuprinse în *synodikon* întregile demonstrații teologice, ci numai concluziile suficient detaliate, așa că *synodikon*-ul nu poate fi nicidecum socotit un tratat apologetic. Totuși nu este nici simplu registru sentențier. Mai degrabă este un document anamnetic al păcătoșeniei gîndului ce nu trebuie reiterat. Și e uimitor să constați că unele dintre solidele idei care au cuprins Apusul protestant în secolul al XVI-lea fuseseră cenzurate temeinic în Bizanț cu multe sute de ani înainte.

☛

[1] Horia-Roman Patapievici, "Agonia creștinismului", în *Idei în Dialog*, nr. 1 (28), ianuarie 2007, p. 55.

[2] Sf. Apostol Pavel a fost primit în Areopag numai întrucît elinii îl bănuiau că spune ceva "nou" (cf. *Fapte* 17, 21).

[3] Sf. Ioan Gură de Aur folosește termenul *filosofie* în sensul de *înțelepciune*, cu o certă nuanță paideic-spirituală.

De prin secolul al IX-lea – unii ar zice că mai din vreme – nici o legătură nu va mai fi între apologia apuseană şi Răsărit. De ce s-a întîmplat aşa şi ce a separat pe tărîm apologetic, ca şi întru multe altele, Apusul de Răsărit, nu are importanţă pentru discuţia de faţă. Important este numai că încă de atunci apăruseră acele diferenţe de perspectivă şi preponderenţe care aveau să ducă, se pare că implacabil, la Marea Schismă. În definitiv, Marea Schismă nu a fost provocată de aruncarea în ambele sensuri a unor anateme şi nici măcar de barbaria fratricidă a cruciaţilor din 1204, ci, invers, acestea din urmă au fost consecinţele de neînlăturat ale unei înstrăinări din ce în ce mai adînci, care începuse de foarte demult.

Cel mai interesant caz între apologeţi este cel al lui Toma de Aquino. Opera sa este uriaşă, iar lucrarea apologetică, sistematic organizată, ca toate ale lui, e prilejuită de atacurile arabe (Avicenna şi Averroes) şi de cele evreieşti (Maimonide). Bineînţeles că are o formă raţional-scolastică, dar ea nu ignoră "armele" furnizate de revelaţie. Rigoarea şi profunzimea scriiturii l-au făcut pentru catolici (azi doar pentru cei tradiţionalişti) un model al genului. În 1273, slujind liturghia de Sf. Nicolae, a avut o experienţă tainică – socotită de unii întunecare a minţii, dar de alţii limpezire a inimii – care a pus capăt activităţii sale savante. *Doctor Angelicus* nu a mai scris niciodată nimic. Iar când cineva a încercat să-l determine să continue lucrul, a explicat: "Nu pot, pentru că toate cîte le-am scris îmi par nişte paie".

Renaşterea şi Reforma obligă la o îndreptare apologetică, prin debarasarea de balastul scolasticist, şi la naşterea *apologeticii*, ca disciplină teologică specială. Începînd cu secolul al XVIII-lea, teologii nu au mai putut ţine pasul cu filosofia, în sensul de a putea demonta amănunţit sistemele filosofice care creşteau, de-acum, foarte ample şi bine legate. *Apologia*, ca răspuns detaliat şi punctual, sau ca parte a unei ample opere de teolog, a dispărut cu desăvîrşire, lăsînd locul *apologeticii*, ştiinţa preocupată, pe lîngă cercetarea scrierilor primilor apologeţi, de observarea critică a sistemelor filosofice din toate vremurile, cu rostul mai ales de a identifica acele neconformităţi teologice care ar putea fi pricini de poticnire ori tentaţii intelectualiste.

Evident, ofensiva ateistă din secolele XVII şi XVIII a concentrat apărarea teologică într-o poziţie specifică, determinată de bombardamentul raţionalismului materialist. Pe lîngă el, s-a mai insinuat coroziunea unui criticism agnostic, iar combinaţia, neîntrerupt pînă astăzi, a furnizat preocupări ştiinţei apologetice.

Aşadar, ştiinţa apologetică este întru totul caracteristică lumii apusene. Însă, pe măsura occidentalizării Răsăritului european (occidentalizare începută în mod diferit şi inegal, în funcţie de regiune, cam prin secolul al XVIII-lea, şi gustînd triumful de pe la jumătatea secolului al XIX-lea), apologetica a devenit necesară şi aici, astfel că în preajma secolului XX a devenit obiect de studiu în institutele teologice superioare. S-ar putea crede că Ortodoxia, lipsită de studiul teologic sistematic de tip universitar, mai ales după pierderea Bizanţului (în secolul al XVII-lea, de pildă, turcii încă interziceau creştinilor din Stambul să deţină o tipografie), nu a fost în stare să dezvolte o astfel de ramură. Însă adevărul este că nu aspectul lipsurilor instituţionale era determinant, ci lipsa acţiunii care să determine reacţia apologetică. Pur şi simplu, Ortodoxia nu fusese încă supusă unui asediu care să ceară o astfel de apărare.

În perioada interbelică, în România au predat apologetică, printre alţii, părintele Ioan Mihălcescu, Nichifor Crainic, Ioan Gh. Savin şi părintele Dumitru Stăniloae. Studiul a avut aproape exclusiv o perspectivă... retrospectivă. Profesorul Savin, licenţiat în Teologie la Bucureşti şi în Filosofie la Berlin, şi doctor în filosofie la Heidelberg, era ferm convins că rudimentarul pozitivism, numai părelnic sofisticat, eşuase definitiv după un marş de trei secole. În tratat [4], citează cu plăcere o serie de somităţi din branşa ştiinţelor exacte şi a celor naturale, care, în perfect acord cu descoperirile lor, au declarat explicit existenţa lui Dumnezeu. Ca atare, nevăzînd în "ştiinţe" un adversar însemnat, nu a construit o apărare redutabilă în acest flanc [5]. Nu faptul că s-a înşelat este de reţinut aici, ci motivul pentru care apologetica ortodoxă nu se ocupa în acea vreme de recentele descoperiri ştiinţifice, teorii cosmologice sau eventuale *aggiornamento*-uri evoluţioniste.

Pozitivismul socialist, marxism aplicat după socoteli de moment, a fost o tendinţă pseudo-ştiinţifică în care autoritatea înlocuia argumentul, şi a constituit o surpriză incredibilă pentru oameni ca profesorul Savin, o *surprindere* cu un termen de valabilitate de 50 de ani, şi care, la expirare [6], a lăsat locul pregătit pentru preluarea din mers a pozitivismului genuin dezvoltat în "lumea liberă". Profesorul Savin nu a mai apucat revenirea la pozitivismul original, murind în 1973, dar cu siguranţă că anii "democraţiei populare" şi cei petrecuţi în închisoare i-au dat timp suficient pentru ceea ce ar fi putut fi apologetica faţă cu comunismul. Însă, în România socialistă, nimănui nu i s-a îngăduit să apere sistematic creştinismul, *ex cathedra*, aşa că apologetica a dispărut cu totul pînă în anii '90, cînd programa teologică ortodoxă a reinclus această materie.

Însă restaurarea instituţională a apologeticii este departe de a acoperi trebuinţa de apologie. Iar *apologia* aceasta nu are nimic de-a face cu conotaţia comună a cuvîntului, calomnioasă ea însăşi în context creştin, de laudă exagerată şi de susţinere interesată. Apologia este apărarea raţională pe care o reclamă în prezent atacul amestecat – dar perfect organizat – anticreştin (sau, mai transparent spus, antihristic). Datoria apologetică revine creştinului în stare să submineze cultural şi ştiinţific blocada împotriva lui Hristos.

Comunismul a vulgarizat ştiinţa şi a determinat pe uimitor de multă lume să ia de bune teorii care, depăşind limitele, dau sentinţe ce exced posibilităţilor ştiinţei respective. Deşi aproape nimeni nu le-a studiat, aproape toată lumea le consideră evidenţe. În lumea occidentală, pe alte căi, s-a ajuns în acelaşi punct.

***

Pledoaria în favoarea apologiei nu este pentru a convinge pe cei cărora li s-a răpit alegerea şi care nu vor putea niciodată, cu darurile lor, să-şi redobîndească singuri ceea ce li cuvenea. Ci este pentru cei care, putînd înţelege şi putînd dărui, nu trebuie să ţină sub obroc, de teama penibilului ori din alte pricini, ceva ce trebuie risipit întru cunoaştere, ca un dar din dar în drum spre grădina raiului. De bună seamă că apologia va trebui făcută după măsura fiecăruia, în bună rînduială culturală, ştiinţifică şi apologetică, iar uneori nu va trebui făcută deloc – căci nu toţi sîntem apostoli şi nici prooroci. Şi cine se va putea îndoi că va fi bineprimit orice fel de demers apologetic, de la cursul de *Angelologie* ţinut de un estetician la Facultatea de Filosofie [7], sau de la introducerea în antievoluţionismul ştiinţific [8] făcută de un biolog get-beget, pînă la informaţia onest livrată elevului ori adultului?

Ideea că fiecare va putea fi depozitarul înţelegerii bine-credincioase stînd în cămările sale din mijlocul cetăţii, chiar încercînd exerciţiul ascetic, poate fi o capcană ucigătoare. Altminteri, celui fără talant, nimic nu i se va cere. Iar abandonul – în urma socotelii că efortul este inutil – va fi înşelare de sine, căci cine ştie ce se poate petrece pe cale?

S-ar putea întîmpla să pierzi fie că nu te lupţi, fie că te lupţi. Însă este sigur că, dacă putînd să te lupţi, nu te vei lupta, te vei pierde şi pe tine însuţi şi, neapărîndu-i, îi vei lăsa pierzării şi pe alţii. Asta pentru că Hristos nu este mai întîi izvor de cultură, ci este mai întîi izvor de mîntuire.

Lucian D. POPESCU

[4] Ioan Gh. Savin, *Apologetica*, vol. I, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2002, pp.139-158.

[5] Este adevărat că prof. Savin nu a izbutit să isprăvească redactarea tratatului de apologetică, aşa că e posibil să fi avut totuşi mai multe de spus în chestiunea aceasta.

[6] Termenul a expirat, fireşte, cam în acelaşi timp pentru toate ţările socialiste din Europa.

[7] Andrei Pleşu, *Despre îngeri*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2003 (pornind de la un curs din 1992).

[8] Oana Iftime, *Introducere în antievoluţionismul ştiinţific*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2003.

EPISCOPUL ARTEMIE de Ras – Prizren şi Kosovo – Metohia

CEL DIN URMĂ ÎNDEMN ÎNAINTE DE CEASUL AL DOISPREZECELEA

(urmare din pag. 6)

De aceea, foarte repede, noi trebuie:

● să punem capăt vrajbei între partide şi să întocmim îndată un guvern de salvare naţională, care să unească puterile pregătite să apere ţara şi poporul prin toate mijloacele legitime;

● să refuzăm hotărât semnarea oricărui pact sau înţelegere cu UE, sau cu oricare alt stat care e pregătit să periclitezе suveranitatea Serbiei;

● să trimitem în Kosovo şi Metohia, atât în Kosovska Mitroviţa, cât şi în enclave, personal militar şi poliţienesc cu scopul de a împiedica orice atac împotriva structurilor guvernului sârb, împotriva sfintelor lăcaşuri creştine sârbeşti şi împotriva întregului popor creştin ortodox, la care ne obligă Constituţia Serbiei, Charta Naţiunilor Unite, Documentul final de la Helsinki şi Rezoluţia 1244;

● să trimitem formaţiuni ale armatei sârbe în sudul Serbiei, cu ordine publice de a asigura neîntreruptă legătura normală a sârbilor din Kosovo şi Metohia cu restul Serbiei;

● să aducem la cunoştinţă că Serbia va cumpăra cele mai performante sisteme de luptă din Rusia şi din alte ţări care respectă integritatea noastră teritorială şi dreptul internaţional;

● să invităm Rusia şi alte ţări să trimită armată în Serbia şi să trimită voluntari pentru a ne ajuta în lupta noastră dreaptă;

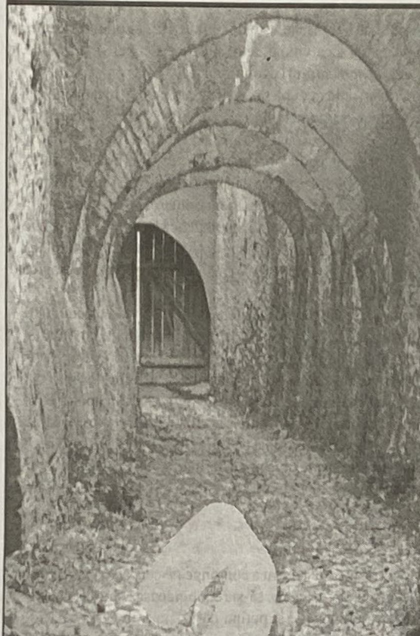
● să aducem la cunoştinţă planul Serbiei de aderare la Organizaţia de Cooperare de la Shanghai;

● să trimitem în Kosovo şi Metohia observatori din toate ţările prietene şi bine intenţionate, pentru a fi martori ai atacurilor teroriste şi agresive la care suntem supuşi, cât şi ai apărării noastre legitime;

● să invităm pe toţi cetăţenii sinceri şi patrioţi, dar mai presus de toate pe creştini din SUA şi din statele europene, să exprime împotrivirea lor faţă de politica nedreaptă, imorală şi periculoasă a guvernelor lor;

● să mobilizăm toate organismele publice din Serbia să-şi arate hotărârea de a se împotrivi oricărui fel de atac.

Unii vor spune că aceasta este implicare directă în politică. Nu, nu este. Şi chiar dacă ar fi, ca păstor al turmei Noastre din Kosovo şi Metohia, este de datoria Noastră de a vă aduce la cunoştinţă numai adevărul despre ce am auzit şi mărturisit în Washington şi în alte locuri. Şi pe temeiul celor ce am auzit, chemăm pe toţi sârbii să împlinească legământul lor şi să acţioneze după conştiinţa lor. Datoria noastră este de a vă chema astăzi la noul legământ de la Kosovo. Cu ajutorul Sfântului Cneaz Lazar, trebuie să urmăm pilda lui, precum şi nenumăratele pilde ale Sfinţilor sârbi de-Hristos-iubitori şi ale înaintaşilor noştri, care întotdeauna au ales Împărăţia Cerurilor şi nu pe cea pământească. Lupta noastră nu este numai o luptă pentru dreptate, pentru interese naţionale, nici nu este numai o luptă armată, ci mai presus de toate este o luptă duhovnicească. Şi cu ajutorul lui Hristos, al Preacuratei Sale Maici de-Dumnezeu-născătoare, al Sfântului Ioan Botezătorul şi al tuturor Sfinţilor, vom birui, căci KOSOVO ESTE SERBIA!

TIPOLOGIA CĂLĂTORIEI INIȚIATICE ÎN BASMUL FANTASTIC ROMÂNESC

a. EXTRAORDINARUL ȘI ÎNSTRĂINAREA

În această parte dorim să lămurim o noțiune folosită de noi în lucrare (*extraordinarul*) și, totodată, să observăm un element fundamental al călătoriei inițiatice (*înstrăinarea*).

Folosim în lucrare, în mod repetat, noțiunea sau termenul „extraordinar", ca substantiv în primul rând, și, subordonat acestei situații, ca adjectiv. Dar ce înseamnă acest *extraordinar*, în contextul lucrării noastre? Ei bine, putem spune că în basm „ieșirea din comun" sau din cotidian, din firesc ori natural nu se limitează la o simplă acumulare cantitativă, ci, chiar și atunci când pare a se limita la aceasta, presupune totdeauna și *un salt calitativ*. O pildă ne-o oferă binecunoscutul personaj Setilă. La prima vedere, el este o personificare a unui atribut omenesc obișnuit, o simplă acumulare cantitativă. Ce poate fi mai ușor decât a trece de la „Ce sete-mi e!" la „Aș bea o găleată de apă!", și de la aceasta la „Aș bea toată fântâna!"? Și, iată, am căpătat ceva care seamănă foarte bine, la o primă vedere, cu Setilă. Totuși între a spune „Aș bea toată fântâna!" și a și face acest lucru este un salt uriaș. Orice român, fie el țăran sau târgoveț de altădată, fie sătean ori orășean de astăzi, cunoaște foarte bine limitele de ingurgitare ale omului. Setilă presupune împlinirea unei afirmații glumețe ori exagerate, dar aceasta se poate realiza doar printr-un salt calitativ. Să ne gândim și la faptul că Setilă, înghițind apa din fântâni, iazuri și chiar râuri, continuă să meargă la fel ca și ceilalți oameni, cu tot evidentul aport de masă. Mai mult, la nevoie se arată în stare a revărsa apa înghițită, în cantități de asemenea diluviale [Călinescu, 1965:56-58]. Saltul calitativ este evident și manifestat pe mai multe planuri, mult mai uimitoare fiind limitarea de care dă personajul dovadă. Pare evident că, de vreme ce poate purta în sine „apa de la nouă mori", de pildă, trebuie să aibă o putere (fizică) pe măsură. Aceasta însă nu se manifestă niciodată. Pentru o simplă cumulare cantitativă, Setilă ar fi trebuit să fie excepțional din punct de vedere fizic, dar apare în general ca un om obișnuit. Capacitatea sa de înghițire și păstrare a apei se dovedește prin urmare a fi o putere specială, am putea spune chiar un *har*, iar nu manifestarea unui cumul cantitativ. Am dat acest exemplu pentru a arăta că *extraordinarul* despre care vorbim se manifestă printr-o modificare a legilor comune. Această modificare poate reprezenta un *har* sau un *dar divin* (același lucru), poate fi rezultatul unei „lucrări necurate", unei vrăji, unei intervenții diavolești, sau poate reprezenta intrarea într-un alt tărâm. În toate aceste cazuri, eroul, prin contactul cu persoana, obiectul sau teritoriul diferit, intră în ceea ce numim în această lucrare *extraordinarul*.

Merită observat că Șăineanu, de pildă, observând acest *extraordinar* ca fenomen, ajunge să numească „felurimi de *talismane*" obiectele extraordinare folosite de eroi [Șăineanu, 1978:37]. Denumirea este evident greșită. *Talismanul* este un obiect *magic* ce se poartă pentru a aduce noroc sau a proteja, și care se obține în urma unei *performări* a unui ritual magic (vrăji, descântece, inscripționări magice cu rune sau alte asemenea semne ș.a.m.d.). Pe de altă parte, „opincile", „căciula", „biciul", „chimirașul" și alte asemenea obiecte, date de autorul citat ca exemplu, manifestă aceeași extrapolare extraordinară a rolului lor ca setea în cazul lui Setilă. Este un alt fenomen, ce nu poate fi încadrat în categoria – esențial diferită – a magicului. Amintim pentru aceasta și, fundamental, lipsa *performării* în cazul acestor obiecte. Or, fără *performare* – fie la producerea sau consacrarea obiectelor, fie la folosirea lor – este cel puțin nepotrivit (și atipic) să vorbim de magie sau talismane. De aceea, printre altele, am preferat mult mai avantajosul și îndreptățitul termen de *extra-ordinar*, care caracterizează fără judecăți de valoare (magic, non-magic ș.a.m.d.).

Un alt exemplu de *extraordinar*, ce în nici un caz nu poate intra în categoria magicului, deși ține esențial de *miraculos*, este cel al *harurilor din născare* pe care le posedă mulți eroi. „A fost doi frați. Unu-l chema Siminoc și-altu Busuioc. Unde călca Busuioc, ieșa busuioc, unde călca Siminoc, ieșa siminoc" [Ispas, 2005:7]. Un asemenea har nu ține în nici un fel de magie, câtă vreme orice performare lipsește. Dar ține, desigur, de miraculos.

În multe cazuri delimitările *magic / miraculos / haric* ș.a.m.d. sunt foarte greu de făcut și necesită o cercetare serioasă și extinsă. Acesta este încă un motiv pentru care am ales un termen care, din acest punct de vedere, este neutru, acoperind toate variantele situațiilor ieșite din firesc (privit acest firesc din perspectiva basmului sau culturii ce folosește basmul).

Un alt element al *călătoriei inițiatice* pe care credem că trebuie să-l menționăm aici este *înstrăinarea*. Acesta este un fenomen care, cu siguranță, ar merita o analiză extinsă, atât din perspectiva călătoriei inițiatice (privită ca fenomen), cât și din cea a inițierii în sine. Este însă de ajuns pentru lucrarea noastră a observa fenomenul și a-i schița principalele forme de prezentare.

Credem că putem observa în basmul fantastic românesc trei forme diferite ale înstrăinării.

Prima ar fi *indiferența*. În această situație eroul nu manifestă nici o empatie față de locul natal, grăbindu-se a-l părăsi și, de cele mai multe ori, o face pentru totdeauna **[1]**. Este o înstrăinare ce pare nu atât voită, cât pur și simplu predestinată. Eroul nu pare a fi făcut pentru lumea în care s-a născut, ci pentru alta, pe care trebuie să o găsească.

A doua formă de înstrăinare ar fi *izgonirea*. Aici despărțirea, însingurarea, sunt involuntare, sunt rezultatul unei greșeli sau nedreptăți, dar, oricum, se realizează prin presiunea unor forțe exterioare. Cu toate acestea, și în acest caz înstrăinarea poate deveni permanentă. Dacă e așa, la fel ca în situația *indiferenței*, eroul (sau eroina) se căsătorește într-o țară îndepărtată, devine rege/regină acolo ș.a.m.d. Uneori apar și părinții (ca în *Sarea-n bucate*) pentru o recunoaștere a meritelor eroului sau o reparare a unor greșeli din trecut. În alte dăți nici nu mai sunt menționați, înstrăinarea e totală. Există destule cazuri, însă, în care *izgonirea* este urmată de întoarcere și repararea nedreptăților, fie că acestea au aparținut eroului sau familiei. Întoarcerea se face însă întotdeauna pe alt plan, de multe ori eroul nefiind recunoscut de ai săi decât cu întârziere și câștigându-și alt statut decât cel inițial (superior).

O a treia formă de înstrăinare este *înstrăinarea necesară*. La acest ultim tip nu mai este vorba de o nepăsare a eroului față de locurile natale sau de familie, nici de o izgonire în urma unei nedreptăți sau greșeli personale. *Înstrăinarea necesară* se face pentru salvarea părintelui, soției ori copilului bolnav, pentru îndeplinirea unei anumite dorințe sau însărcinări (*Prâslea*, de pildă) ș.a.m.d. Ea se prezintă ca o formă liber-aleasă, ca o încercare sau inițiere prin care se trece la o stare mai bună, prin care se înlătură răul ș.a.m.d.

Dincolo de aceste forme fundamentale ale înstrăinării, fenomenul rămâne ca tipic pentru orice călătorie, dar mai ales pentru călătoria inițiatică. Dacă în mediul casnic este ușor să pară cineva deosebit, prin *înstrăinare* această poziție este verificată și fie anulată, fie întărită. De pildă, fiii mai mari care se dovedesc nevrednici sunt așezați prin aceasta în rândul oamenilor comuni – de unde și unele manifestări urâte ale lor, inacceptabile la un adevărat erou. În schimb, cel care se dovedește vrednic, cel care și printre străini se arată a fi *ales*, dobândește o poziție mult superioară celei inițiale, se așază pe un plan net superior. Din această perspectivă, *înstrăinarea* apare ca un factor esențial al *inițierii* (și „cernerii" inițiatice), precum și ca un element fundamental, nelipsit, al *călătoriei inițiatice* **[2]**.

(Va urma)

Pr. Drd. Mihai-Andrei ALDEA

---

[1] În unele cazuri, ca în *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, eroul indiferent față de locurile natale și familie este lovit brusc de dor, care se manifestă cu atât mai puternic cu cât mai radicală a fost despărțirea, indiferența.

[2] Se ajunge chiar până la fenomenul din *Harap-Alb* și alte asemenea basme, în care eroul – cunoscut ca fiul a împăratului X – este „deghizat" în slugă, este înstrăinat suplimentar, dacă putem spune astfel. Acest lucru însă deschide calea către alte călătorii inițiatice, care îi aduc eroului un statut mult mai înalt decât acela prevăzut.

DIVINA COMEDIE A LUI DANTE

ÎN NOUA VERSIUNE ROMÂNEASCĂ A LUI RĂZVAN CODRESCU

PURGATORIUL

CÎNTUL XI

Cîntul începe cu rugăciunea cetei ispăşitoare, după modelul evanghelic al Rugăciunii Domneşti (*Pater noster*), din care sînt păstrate principalele cereri şi chiar expresii întregi. Detaliul cel mai emoţionant, pe care Dante îl exploatează cu fineţe (*cf.* vv. 31-36), este acela că morţii se roagă şi pentru cei vii (de ale căror rugăciuni au la rîndul lor atîta nevoie). Cîntul se constituie astfel într-un imn vizionar al comuniunii prin rugăciune între cei vii şi cei adormiţi, între Biserica văzută şi Biserica nevăzută. Apoi, dintre *trufaşii* ce poartă poveri după măsura păcatului fiecăruia, Dante stă de vorbă cu duhurile contelui Omberto Aldobrandesco şi miniaturistului Oderisi da Gubbia (care-l şi recunoaşte şi-i ţine o lungă tiradă despre deşertăciunea faimei lumeşti, apoi îi spune povestea lui Provezan Salvani, iar în cele din urmă îi profeţeşte laconic exilul). Cei doi poeţi merg mai departe pe drumul arătat de duhuri.

DANTE ÎN REPREZENTAREA LUI BOTICELLI

1 „O, Tatăl nostru care-n ceruri stai,
nu îngrădit, ci din iubirea mare
ce de făptura ta dintîi o ai,
4 puterea şi-al tău nume fiecare
slăvească-le, cum drept e-a mulţumi
suflării tale-n veci mîngîitoare.
7 Şi pacea sfintei tale-mpărăţii
ne vie-n dar, căci singuri n-avem spor
s-o dobîndim, oricît ne-am strădui.
10 Cum ţi-aduc jertfă ţie voia lor
cereştii îngeri şi Osana-ţi cîntă,
la fel să facă omul muritor.
13 Şi dă-ne azi a zilei mană sfîntă,
căci fără ea-n această grea pustie
dă îndărăt cel care-n mers se-avîntă.
16 Şi cum şi-n noi iertarea se îmbie
spre cel greşit, la fel ne dă iertare
şi nu căta de-avem vreo vrednicie.
19 Virtutea noastră, nu-ndestul de tare,
nu o lăsa să cadă în ispită,
ci dă-ne de vrăjmaşul vechi scăpare.
22 Ruga din urmă, Doamne, e rostită
nu pentru noi, căci nu ni-e de folos,
ci pentru cei din lumea părăsită".
25 Şi lor şi nouă mersul lesnicios
rugîndu-se a ne fi, trăgeau trudite
acele umbre, ca-ntr-un vis hidos,
28 poveri după măsură rînduite
şi-ocol acelei prime brîne dînd,
spălau păcate-n lume-agonisite.
31 Şi dacă pentru noi se roagă blînd
aceia-acolo, ce-ar putea aci
să facă pentru ei piosul gînd?
34 Se cade deci şi noi a-i sprijini
să-şi spele vina şi uşori să zboare
spre crugul înstelatei veşnicii.
37 „Cea din înalt dreptate şi-ndurare
curînd uşoare aripi să vă dea,
spre-a vă-nălţa pe cît rîvniţi de tare.
40 De-o scară a da pe unde am putea
mai iute? Iar mai multe dacă sînt,
care-i mai lină, s-o urmăm pe ea?
43 Purtînd acesta-al lui Adam veşmînt,
povara cărnii-l face ca să fie
mai greu la pas decît s-ar vrea-n avînt".
46 Răspunsul dat acelui care mie
mi-era pe-acolo-ndrumător nu ştiu
de la ce duh s-a întîmplat să vie,
49 dar fu: „De-a lungul malului pustiu
prin dreapta ne urmaţi şi veţi găsi
drum potrivit şi pentru omul viu.
52 De nu m-ar ţine piatra ce-mi smeri
grumazul prea trufaş şi mă sileşte
numai în jos întruna a privi.
55 pe-acesta, care-i viu şi nu grăieşte,
l-aş măsura, să văd de-l ştiu anume
şi cîtă milă cazna mea-i trezeşte.
58 Latin, din domn toscan venii pe lume:
Guglielmo Aldobrandesco mi-a fost tată;
nu ştiu de-aţi auzit de al lui nume.
61 Cu neamul vechi şi gloria-adunată
de-ai mei străbuni atîta m-am trufit
încît, uitînd de maica lumii dată,
64 pe toţi dispreţuindu-i, mi-a venit
şi moartea, cum sienezii ştiu prea bine,
şi-n Campagnatic – şi-ultimul pîrlit.
67 Omberto sînt, şi nu numai pe mine
trufia mă pierdu, ci toţi ai mei
ajunseră prin ea nişte ruine.
70 Deci este drept să stau aici sub stei,
spre-a dobîndi cu Domnul împăcare,
mort săvîrşind ce viu nu ajunsei".
73 Îmi aplecasem fruntea-n ascultare;
şi altul decît cel ce-abia tăcuse
se opinti sub piatra din spinare,
76 mă cunoscu văzîndu-mă şi-mi spuse
cătînd cu greu în sus chiar cine mi-s,
deşi din şale şi-al meu trup se-aduse.
79 „Nu eşti tu oare Oderisi", am zis,
„a Gubbiei faimă şi-a acelei arte
numită-nluminare la Paris?"
82 „Frate", grăi, „culori mai vii împarte
bolognezul Franco din penel:
e faima-ntreagă-a lui şi-a mea e-n parte.
85 Pe cînd trăiam eu n-aş fi fost cu el
aşa curtenitor, căci mă ardea
trufaşu-ntîietăţii mele zel.
88 E dată-aici trufiei plată grea;
şi n-aş fi-ajuns aici fără căinţă
pe cînd păcate mai puteam avea.
91 E fală goală-a omului putinţă!
Puţin în vîrf ce-i verde dăinuieşte,
şi-abia mai mult în vremi de suferinţă!
94 Cimabue crezu cîndva orbeşte
că-i în pictură ne-ntrecut, şi iată,
Giotto-acum în faimă-l copleşeşte.
97 La fel, a limbii glorie e luată
de la un Guido de cel'lalt, şi poate
se şi născu cel ce din cuib să-i scoată.
100 A lumii vîlvă-i ca un vînt ce bate
cînd dintr-o parte, cînd dintr-alta, şi
i-s după loc şi numele schimbate.
103 Mai mare oare faima ta va fi
murind bătrîn decît de-ai fi murit
la vîrsta lui pappo şi-a lui dindi,
106 cînd veacuri trec? Răstimp ce socotit
cu veşnicia, nici cît clipa nu-i
pe lîngă-ntregul crugului rotit.
109 De cel ce-abia-şi tîrăşte piatra lui
în faţa mea, Toscana vuia toată;
şi-azi e doar zvon chiar şi-n Siena, cui
112 stăpîn i-a fost cînd fu îngenuncheată
furia Florenţei, cea cîndva semeaţă
pe cît ajunse astăzi de spurcată.
115 E faima voastră ca acea verdeaţă
ce-azi e şi mîine nu-i, căci o păleşte
chiar cel ce-i dase din pămînturi viaţă".
118 Iar eu: „Cuvîntu-ţi inima-mi smereşte
şi-usucă-n mine-o bubă ce mustise;
dar cine-i cel ce spui – mă lămureşte".
121 „E Provenzan Salvani", acela-mi zise,
„şi-ajunse-aici pentru c-odinioară
doar pentru el Siena o rîvnise.
124 Aşa-şi tot poartă greua lui povară
de cînd muri: acesta-i preţul care
plătit e-aci de cîţi se îngîmfară".
127 Şi eu: „De cel ce-abia atunci cînd moare
se pocăieşte de-ale lui păcate
nu vine-aici, ci stă în aşteptare,
130 de nu-l ajută rugi înflăcărate,
atît cît fu lungimea vieţii sale –
acesta cum putu în sus răzbate?".
133 „În piaţa mare-a Sienei lui natale,
pe cînd în culmea faimei se afla,
de bunăvoie a găsit cu cale,
136 lăsînd ruşinea, la cerşit a sta,
pe un amic de Carol pus în fiare
cătînd, cu dinţii strînşi, a-l ajuta.
139 Nu spun mai mult – şi ştiu c-obscur îţi pare;
prea mult n-o trece şi ai tăi te-or face
să înţelegi cuvîntul meu în stare.
142 Această faptă îl aduse-ncoace".

(În numărul viitor: Cîntul XII)

DE LA MEISTER ECKART LA MEDITAŢIA ZEN

Semnalăm apariţia volumului *Dialog pe Calea iniţiatică* (Ed. Herald, Bucureşti, 2007), carte născută din întâlnirea – rodnică – a doi oameni: preotul ortodox Alphonse Goettmann [1] şi Karlfried Graf von Duerckheim, aristocrat german care, la sfârşitul anilor 30 ai secolului trecut, s-a aflat în misiune diplomatică în Japonia, unde a avut şansa de a fi iniţiat în practica Zen.

După cum însuşi Duerckheim mărturiseşte, călătoria în Extremul Orient nu avea să fie decât una dintre acele ocazii de a întâlni „numinosul" ce stă la baza tuturor religiilor. Fie că e vorba de senzaţia de „minunăţie şi groază" ce-l cuprinde în copilărie când este dus în camera mortuară a bunicii, de mirosul de lemn încălzit la soare, de murmurul unui pârâu sau de amintirea celui dintâi cadavru văzut pe front, toate sunt puncte ale aceluiaşi *itinerar spiritual*.

Tocmai această supremă valorificare a morţii, posibilă în clipa când revolta şi spaima sunt depăşite, îl determină pe Alphonse Goettmann să-şi amintească de un muribumd care-şi sărbătorea „marea trecere" bând şampanie împreună cu familia!

În anii 20 ai secolului trecut, Duerckheim înfiinţează *Quator*-ul, grup unde se practică zilnic examenul de conştiinţă, exerciţii de linişte interioară şi de postură meditativă. În acest context, lectura predicilor lui Meister Eckhart are un impact major asupra tânărului aristocrat, care-şi găseşte astfel, peste veacuri, maestrul. Alphonse Goettmann nu ezită să-l considere pe misticul medieval ca pe unul dintre cei câtiva continuatori apuseni ai lui Dionisie Areopagitul, alăturându-l Sfinţilor Părinţi din Bizanţ.

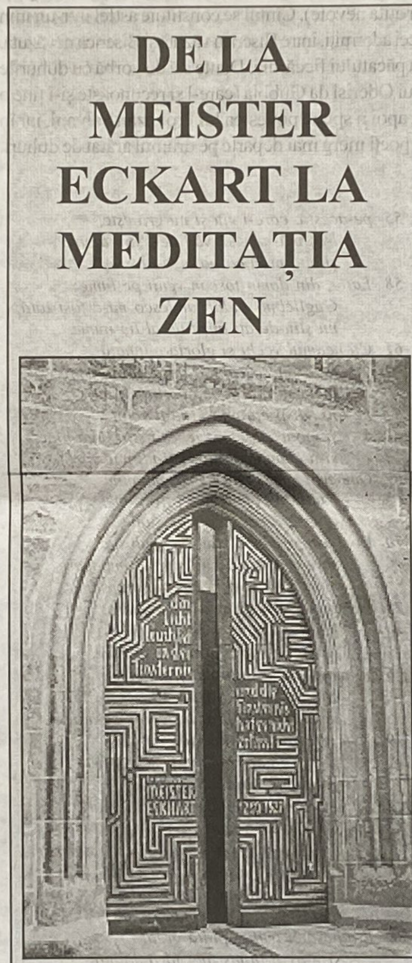
Hrănit de la asemenea surse, Duerckheim se simte tot mai străin de valorile vehiculate în mediul universitar. Deoarece tentativa psihologilor de a descrie calităţile omului în termeni cantitativi îl dezamăgeşte, el va deveni asistentul profesorului Felix Krueger, iniţiatorul acelei viziuni integratoare cunoscute în epocă sub denumirea de *Ganzheitpsychologie*.

Sf. Evanghelist Ioan este, pentru Karlfried Duerckheim, „modelul omului chemat să facă experienţa lui Cristos viu în el însuşi", sub impulsul Duhului lăuntric: „Adevărat vă spun vouă, este mai bine pentru voi ca Eu să Mă duc; căci dacă Eu nu Mă voi duce, Duhul nu va veni la voi..."

Părintele Goettmann vede aceeaşi neînţelegere a „căilor Duhului" atât în dispreţul pe care unii creştini îl vădesc faţă de marile tradiţii necreştine, cât şi în graba altora de a se abandona unor doctrine exotice.

Păcatul originar, departe de a fi un episod trecut, e repetat zilnic cu diabolică obstinaţie: el constă în orientarea noastră quasi-exclusivă către *cunoaşterea raţională şi exterioară*, care încătuşează omul într-o *logică a morţii*.

În Occident, nu doar sistemul educativ sau cel medical stau sub semnul ei sterilizant. Adânc implicată în raporturile de putere, Biserica a sfârşit prin a separa mistica de teologie. Astfel, „adevărul filosofilor" triumfă asupra adevărului inimii. "Eckhart este condamnat ca eretic, Francisc de Assisi constrâns la o regulă, Ioan al Crucii aruncat în închisoare, Ioana d'Arc arsă de vie... Louis Cognet, profesor la Institutul Catolic din Paris, spunea într-o zi, cu gravitatea sa obişnuită de socotitor ştiinţific, că s-ar putea face cea mai pasionantă carte numai cu pedepsele aplicate de autorităţile eclezisatice de orice culoare căutătorilor spirituali şi misticilor!" (Alphonse Goettmann, *Dialog pe Calea iniţiatică*, ed. cit., p. 50).

Graf von Duerckheim ne propune o antropologie care ştie să (re)descopere „eul esenţial" al omului, cel ce face cu putinţă participarea la realitatea supranaturală a Duhului. „În nucleul său esenţial, omul conţine viaţa sa, adevărul său, care nu se realizează decât în măsura în care acest nucleu esenţial devine legea devenirii. Altfel spus: imaginea originară a omului este calea sa înnăscută (*das In-bild ist der Innenweg*)" (*op. cit.*, p. 59)

Iată o perspectivă cât se poate de neliniştitoare pentru cei ce văd în Hristos doar „un legiferator ameliorat", simplu garant transcendent pentru activităţile social-politice ale unor colectivităţi umane. Părintele Goettmann e foarte prompt în a face necesara distincţie între „colectivitate" şi „comunitate". În vreme ce prima e doar o aglutinare de indivizi, a doua e purtătoarea unei dinamici interne ce scapă oricărei planificări exterioare. Cuvintele Mântuitorului sunt o sabie care taie în ceea ce ne este mai drag, căci Împărăţia Lui nu e din lumea aceasta. „Eşti pe un Pământ nou... Totul este diferit şi totuşi familiar pentru cel care intră aici: comportamentul, relaţiile, maniera de a cunoaşte, calitatea şi sensul a tot ceea ce atinge şi apucă" (*op. cit.*, p. 65).

Dar pământul nou nu trebuie confundat cu „transcendenţa exterioară" a celui dornic a-şi dezvolta „aptitudinile", fie ele şi „paranormale". Înfăptuită pe planul obiectivant al puterilor, ea riscă mai degrabă să-l sfarme pe om, în loc de a-l transfigura.

Cu totul diferite sunt subitele apariţii ale „numinosului", momente de fascinaţie, când se face simţită plenitudinea Fiinţei. Cum toate cele cinci simţuri pot deveni veriabile porţi către invizibil, fiecare îşi are locul cuvenit în liturghia ortodoxă. „Nu doar intelectul trebuie îndumnezeit, ci toată natura umană, corp-suflet-duh. Liturghia o cufundă literalmente într-o baie de slavă divină, este sărbătoarea pentru toate simţurile, care pot vedea, atinge, auzi, gusta şi respira Trupul Domnului lor mort şi înviat..." (*op. cit.*, p. 77).

Această participare plenară a simţurilor nu are nimic hedonist, după cum se refuză, în aceeaşi măsură, dolorismului. Suferinţa nu este glorificată, dar nici nu e expulzată, ipocrit, pe uşa de serviciu a subconştientului. "Întotdeauna umbra şi lumina merg împreună" (*op. cit.*, p. 85). Învierea nu e cu putinţă fără o liber consimţită coborâre în Infern. Pe drumul de la moarte la Viaţă piedicile nu vor întârzia să apară. Graf von Duerckheim observă cum, prin mijlocirea drogurilor, diavolul a reuşit să debusoleze tinerii din Occident tocmai în clipa când existau premizele unei veritabile treziri din marasm. Vrăjit de paradisul repetitiv al halucinogenelor, sau pierdut în jungla fricii şi a dorinţei, omul fuge de lucrurile scandaloase şi inacceptabile. Dar „crucea nu îi va fi luată decât celui care a purtat-o" (*op. cit.*, p. 104).

Acceptarea nu înseamnă doar însuşirea mentală a unor principii, ea se validează în imediatul cel mai concret. „Nu putem accepta niciodată ceva cu umerii ridicaţi sau contractaţi, este expresia eului existenţial care refuză tot ceea ce îi face rău, se apără împotriva pericolului imaginar sau adevărat", avertizează Duerckheim (*op. cit.*, p. 104).

După spusa marelui teolog Karl Rahner, „corpul este forma spaţio-temporală a duhului". Von Durckheim distinge între corpul pe care îl AVEM (*Korper*) şi cel care SUNTEM (*Leib*). Prima accepţiune face din el „un instrument care trebuie să funcţioneze bine". A doua dă seama de modul nostru de a fi prezenţi „în timp şi spaţiu, aici şi acum" (*op. cit.*, p. 112). „Lucrarea asupra corpului care *este* se repercutează şi asupra corpului pe care omul îl *are* şi invers", observă părintele Goettmann (*op. cit.*, p. 115). Fără această regândire a relaţiei cu corpul, există mereu riscul de „a-l reduce pe om la capul său". Căci „se pot face consideraţii frumoase despre Dumnezeu, şi chiar se poate intra în profunzimea unui cuvânt al Evangheliei, fără ca aceasta să ne schimbe vreodată!" (*op. cit.*, p. 120).

Pentru a ne schimba cu adevărat avem de coborât în *inimă*. Considerată îndeobşte a fi sediul celor mai siropoase sentimente, ea este de fapt punctul nodal unde se intersectează orizontala şi verticala, "viaţa pământească, condiţionată de toate poverile istoriei, şi viaţa cerească, necondiţionată, dincolo de spaţiu şi timp, Fiinţa divină. Numai în câmpul acestei tensiuni se formează centrul personal al omului; când el permite necondiţionatului să se manifeste în condiţionat, când forţa se iveşte din slăbiciune, sensul din non-sens, iubirea din cruzimea lumii"(*op. cit.*, p. 129). Inima se vădeşte a fi o răscruce graţie căreia ne putem apropia câte ceva din taina morţii şi a Învierii pe Cruce.

Duerckheim ne aminteşte că substantivul „persoană" provine de la *personare*: „a suna prin", „a deveni un eu existenţial transparent Fiinţei esenţiale,... a permite Vocii divine... să «sune» prin eul condiţionat" (*op. cit.*, p. 135). Recâştigarea acestei transparenţe e urgentă în lumea de azi, căci munţii de deşeuri care ne sufocă la propriu nu sunt decât corespondenţii exteriori ai rezidurilor noastre interioare.

Omenirea are de făcut un salt de la umanismul gentil la îndumnezeire, de la *chipul* lui Dumnezeu în ea la *asemănare*. Salt mortal pentru micul „eu" ce îşi găseşte refugiu în activisme de tot felul. „Nu trebuie confundată Crucea lui Hristos cu Crucea Roşie şi creştinismul cu militantismul social... Cu siguranţă, Crucea Roşie este o ramură importantă a Arborelui lui Cristos, dar nu este Arborele însuşi!" (*op. cit.*, p. 165), avertizează Duerckheim.

Etica, morala, eroismul sunt expresii superioare ale eului existenţial, dar ele se cer depăşite în drumul nostru spre asemănare. În acest sens, apostolii martirii nu au fost „eroi", căci jertfa lor nu poate fi descifrată în registru etic. Aceeaşi confuzie de planuri i-a făcut pe anumiţi clerici francezi să îmbrăţişeze marxismul, uitând că „Cristos nu a pledat pentru *a avea*, ci pentru ***a fi***" (*op. cit.*, p.171).

Ultimul capitol al cărţii vorbeşte despre sexualitate, bătrâneţe şi moarte, subiecte pe care lumea modernă le falsifică – cum e cazul celui dintâi – sau le expediază rapid în ghetto-ul aseptic al unei amnezii convenabile. La ceasul acesta, când homosexualii îşi exhibă anormalitatea ca pe „un alt fel de normalitate", este îmbucurător să citim cuvintele părintelui Goettmann: „Omul a fost creat bărbat şi femeie, fiinţa lor este o «co-fiinţă», un elan al unuia spre celălalt pentru a deveni *una*, dar fără confundare, nici separare" (*op. cit.*, p. 195).

Despre bătrânul aflat pe calea asemănării, contele von Duerckheim spune: "Ceva cu totul nou poate să-l viziteze şi vălul care îl separă de invizibil devine transparent la maxim. Poate că are spinarea încovoiată de povara anilor, dar nimic nu-i mai poate răpi această Bucurie, nici măcar moartea care se află alături de el ca un vechi tovarăş, căruia i se încredinţează..." (*op. cit.*, p. 197).

Marian STAN

1] Semnalăm bucuroşi şi apariţia volumului *Rugăciunea lui Iisus, Rugăciunea Inimii*, sub semnătura aceluiaşi Alphonse Goettmann şi a soţiei sale Rachel (Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2007), în traducerea maicii Siluana Vlad.

SUFLETUL ROMÂNESC ÎNTRE RĂSĂRIT ŞI APUS

"CÂND ŢI SE ÎNTÂMPLĂ CEVA NEPLĂCUT, ÎN OCHII ALTORA SE ŢESE DESPRE TINE O ICOANĂ NEPOTRIVITĂ FIINŢEI TALE; CÂND TU INSUŢI, JUDECÂNDU-ŢI CARENŢELE, AJUNGI SĂ TE ÎNDOIEŞTI, ÎNTOARCEREA LA RĂDĂCINILE FIINŢEI, LA IZVOARE, *AD RADICES*, ESTE UN MIJLOC TERAPEUTIC..."

MIRCEA VULCĂNESCU

II. RĂSĂRIT ŞI APUS. PNEUMA ŞI PSYHE

(Urmare din numărul trecut)

Şi Răsăritul este terenul unei dispute – de mai mică amploare – între *umanişti* şi *isihaşti*, din care învingători au ieşit *isihaştii*. Victoria celor grupaţi în jurul ierarhului Grigorie Palama este exemplară pentru destinul ulterior al creştinismului oriental [1].

Disputa dintre Sf. Grigorie Palama şi Varlaam, monah venit din Calabria, aruncă o lumină şi mai clară asupra diferenţelor de viziune asupra existenţei din Răsărit şi din Apus. Polemica lor se duce pe patru probleme fundamentale.

1) Valoarea ştiinţei pentru mântuire. După Varlaam, cu sănătatea e ca şi cu filozofia: se dă de Dumnezeu şi se dobândeşte prin ştiinţă, fără deosebire. La fel şi înţelepciunea Profeţilor şi Apostolilor: le-o dă Dumnezeu direct, iar nouă ne-o dau Scripturile celor inspiraţi de Dumnezeu şi ştiinţele prin care, căutând înţelepciunea, o aflăm. După Palama, înţelepciunea din ştiinţele profane e tot atât de inferioară celei date direct de Dumnezeu Profeţilor ca lumina unei candele faţă de cea a soarelui. Dar Varlaam le echivalează, crezând că ştiinţele duc spre adevărul dat Apostolilor de la Dumnezeu şi că ne ajută mult să ne înălţăm la modelele originale nemateriale ale lucrurilor. Afirmaţia că înţelepciunea profană contribuie la cunoaşterea lucrurilor e justă, dar cele două nu sunt identice sau echivalente. Înţelepciunea Profeţilor şi Apostolilor e de la Duhul Sfânt, iar de Duhul Sfânt nu se împărtăşeau egiptenii, oricâtă ştiinţă ar fi avut. El n-a locuit nici la Aristotel, nici la Plotin.

După Varlaam, cel mai înalt bun e cunoaşterea lucrurilor, iar înţelepciunea din ştiinţe ne duce până la modelele originare nemateriale ale lor, pe când Scriptura ne dă doar simbolurile acestei înţelepciuni. Sf. Scriptură e deci inferioară ştiinţelor. Lucrurile stau însă invers, căci sănătatea dată de la Dumnezeu vindecă şi sufletul, pe când medicina vindecă doar trupul, pentru scurtă durată. Palama arată că ştiinţele profane nu se pot numi dar duhovnicesc, ci numai natural, fiindu-ne dat de Dumnezeu prin fire şi înmulţindu-se prin stăruinţă, pe când darul duhovnicesc îl poate primi şi un pescar.

După Varlaam, Dumnezeu, creând sufletul, l-a umplut cu noţiunile generale şi cu puterile care definesc, disting şi fac silogisme, puteri din care se formează ştiinţele. Palama arată că nu trebuie condamnate mintea şi ştiinţele, ci abuzul şi reaua lor întrebuinţare, veneraţia nemăsurată care li se acordă. Observaţia sa e valabilă şi astăzi, căci ştiinţa, care studiază lumea manifestată, îşi dă cu părerea asupra celor ce ţin de nemanifestat, în virtutea câtorva false teorii apărate de catolicism, teorii ce nu făceau parte din creştinism, aparţinând lui Aristotel şi Ptolemeu.

Disputa dintre Palama şi Varlaam, arată ataşamentul Apusului pentru ştiinţă, pentru gândirea discursivă, pentru filozofia păgână, interpretată adesea într-un mod grosolan, greoi, sub nivelul celor mai înalte piscuri ale gândirii greceşti. Chiar şi Platon este mistificat în Apus, fiind neînţeles de nişte gânditori care nu puteau – sau nu doreau – să cuprindă mistica platonică. Cea creştină – nici atât. Scolastica nu a fost doar o falsificare a creştinismului, ci şi a filozofiei lui Platon şi Aristotel.

2) Rugăciunea inimii. După Varlaam, cel ce se ocupă cu rugăciunea trebuie să dea odihnă simţurilor, să-şi mortifice deplin partea pasională (*tymos*) a sufletului, aşa încât să nu mai lucreze prin nici una din puterile ei. Toată lucrarea sufletului şi a trupului ar trebui să înceteze, căci ar fi o piedică pentru rugăciune. Dacă e aşa, cel ce se roagă mintal n-ar trebui să postească, să vegheze, să îngenuncheze, să stea mult în picioare, căci toate acestea pun în lucrare simţul despre dispoziţia trupului şi tulbură sufletul în rugăciune.

Varlaam argumentează că simţul dispoziţiei trupului e cel mai grosier şi mai iraţional şi afectează prin lucrările lui. Palama distinge între lucrările simţurilor *din afară* şi cele care mişcă simţurile *dinăuntru*. Simţurile produse de lucrări externe trebuie să înceteze la cei ce se concentrează în interior, nu însă şi cele care vin din suflet, căci acestea nu-l împiedică să se concentreze, ci chiar îl ajută. Trupul ne-a fost dat de Dumnezeu pentru a ne fi colaborator. Există patimi fericite şi lucrări comune sufletului şi trupului, care nu ataşează duhul trupului, ci ridică trupul în sfera duhului. Acestea sunt cele duhovniceşti, care nu vin de la trup peste minte, ci de la minte peste trup.

Harul Duhului, prin mijlocirea sufletului, trece şi la trup şi-l îndumnezeieşte, abătându-l de la cele rele. Faţa lui Ştefan lumina ca faţa unui înger. Resimţea deci şi trupul cele dumnezeieşti. Aceasta e o lucrare comună trupului şi sufletului, o legătură care înalţă şi trupul spre Dumnezeu.

Varlaam dă dovada unui spiritualism abstract, care în dispreţul lui de trup e obişnuit raţionalismului vulgar şi sectelor neoprotestante, şi e prea puţin creştin. Palama îi opune creştinismul care propovăduieşte mântuirea pentru întreg omul, căci omul în totalitate, cu trup şi suflet, e îndumnezeit; nici una din puterile lui sufleteşti şi trupeşti în creştinism nu e dispreţuită şi înăbuşită, ci toate sunt îndreptate, în felul lor, spre Dumnezeu.

3) Vederea Luminii dumnezeieşti. Pentru Varlaam, singura lumină spirituală e lumina ştiinţei, pe care o au învăţaţii. După el, lumina văzută de isihaşti e pură fantezie. Îi acuză că socotesc fiinţa lui Dumnezeu sensibilă, având formă, volum şi calitate, şi ca atare amestecându-se cu aerul care primeşte radiaţiuni din El şi le circumscrie spaţial şi sensibil. Palama argumentează că nu pot socoti sensibil pe Dumnezeu cei care îşi suspendă activitatea simţurilor externe.

După Varlaam acea lumină mintală şi nematerială e socotită de isihaşti ca fiind însuşi Dumnezeu, iar el o consideră ca fiind însăşi fiinţa minţii, curăţită de patimi şi de neştiinţă, care se vede pe sine însăşi şi în sine, ca într-o imagine proprie, pe Dumnezeu. În realitate, isihaştii socoteau că fiinţa lui Dumnezeu e invizibilă şi inaccesibilă faţă de oricare simţ. Ei ştiau că acea lumină nu e fiinţa lui Dumnezeu, care este neatinsă şi neîmpărtăşibilă, dar nici înger nu e, căci poartă caractere dumnezeieşti. Uneori scoate din trup, ca pe Pavel, alteori transfigurează şi trupul, luminându-l şi îndumnezeindu-l şi pe el, ca pe Moise. Nu e nici înger, căci îngerii se arată în chipuri diferite şi nu numai celor curaţi de patimi. Nu e nici mintea însăşi, căci aceasta ştie că vede altceva atunci când se vede pe sine.

Varlaam, afirmând că lumina văzută cu mintea e numai cunoştinţa lucrurilor create, consideră întunecaţi şi necuraţi pe cei ce nu studiază (sic) fizica lui Aristotel şi astrologia lui Ptolemeu. După el, păzirea poruncilor nu poate alunga întunericul neştiinţei din suflet; aceasta o poate face numai învăţătura şi cercetarea stăruitoare. Putem vedea aici viziunea apuseană asupra existenţei, care va pregăti secolul "Luminilor".

4) Deosebirea dintre Fiinţa şi lucrarea lui Dumnezeu. Palama l-a acuzat pe Varlaam de catolicism, căci afirmase că Harul e creat, o aptitudine pur naturală; ceea ce se dă prin Fiul nu mai poate fi Harul Duhului Sfânt, ci însuşi ipostasul (persoana) Lui, ori aceasta e tocmai dogma *Filioque*. Palama dovedeşte că ceea ce se varsă peste noi prin Fiul nu e ipostasul Duhului, ci Harul dumnezeiesc, care deci nu e creat. Căci Părinţii îl numesc şi *îndumnezeire* sau *principiul îndumnezeirii*, Dumnezeu fiind mai presus de el. Harul care îndumnezeieşte e necreat şi e nedespărţit de Duhul Sfânt.

Palama mai dovedeşte că lumina de pe faţa lui Moise, sau cea de pe Tabor, nu a fost sensibilă, ci a fost însăşi Slava Dumnezeirii, căci o vor vedea sfinţii şi în viaţa viitoare. Varlaam susţinea că lumina aceea a fost sensibilă şi văzută prin aer, atunci ea văzându-se pentru a uimi, dar îndată a pierit; iar Dumnezeire e numită numai ca simbol al Dumnezeirii. Palama crede că nu se poate numi Dumnezeire ceva sensibil şi care are doar o existenţă de moment, ea văzându-se şi în viaţa viitoare.

La Schimbarea la Faţă se cântă: „În lumina Ta arătată azi în Tabor am văzut pe Tatăl lumină şi pe Duhul, căci ai descoperit raza cea ascunsă a Dumnezeirii". Nu numai fiinţa este necreată, ci şi cele în legătură cu ea, adică ipostasurile, relaţiile dintre ele, caracterele ipostatice, lucrările şi puterile care o reprezintă.

Varlaam socoteşte că nu numai lucrările, ci şi toate puterile lui Dumnezeu sunt create, o dată ce afirmă că singură fiinţa este necreată. De aceea, chiar şi vederile Profeţilor au fost fanteziste, iar orice vedere e inferioară cugetării. De aceea am numit acest capitol *Pneuma şi Psyhe*, căci în Răsărit vederile duhovniceşti sunt considerate superioare înţelegerii întrucât sunt posibile prin ridicarea omului în Duh (*pneuma*), datorită Harului Duhului Sfânt, numit tot *Pneuma*. Cugetarea e o funcţie a sufletului (*psyhe*), aşadar aparţine unui nivel ontologic inferior din fiinţa umană.

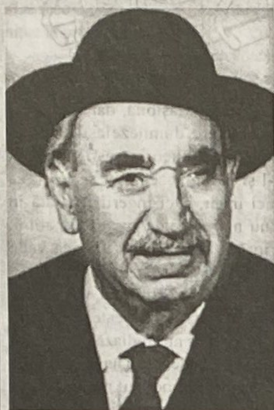
Fără a dispreţui raţiunea şi funcţiile sale, Răsăritul o aşază în ordinea firească, unde îi este locul. Vederile duhovniceşti sunt simţuri suprafireşti care au aparţinut omului paradiziac şi pe care le-a pierdut treptat după cădere, din pricina învârtoşării inimii. Cei curăţiţi şi restauraţi prin Hristos le-au putut redobândi şi le vor avea toţi cei mântuiţi în veacul (eonul) viitor. Apusul inversează însă ierarhia firească şi vrea raţiunea pe cel mai înalt plan, fapt care va duce lumea occidentală (cu excepţia câtorva mistici) la raţionalism, iluminism şi toate câte vor urma, până la pozitivism, cum vom vedea în continuare.

(Va urma)

Viorel ROŞCA

[1] Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama*, Ed. Scripta, 1993, pp. 26-78.

PAMFIL ȘEICARU

AȘA CUM A FOST (2)

Un erou al întregirii naționale și cel mai mare jurnalist român al secolului XX

Cum l-am cunoscut pe Șeicaru

Trec acum la momentul când, pentru prima oară în viață, soarta m-a favorizat să-l întâlnesc pe Șeicaru. A fost în urmă cu o jumătate de secol și mai bine, în primăvara anului 1944, către sfârșitul lunii martie. Războiul se afla în faza lui finală, situația pe front era deplorabilă, disperată chiar, iar trupele germane și române se aflau în retragere. Tocmai în această perioadă nenorocită, doi ofițeri în uniformă germană fuseseră trimiși în misiune la București: un căpitan și un locotenent. Într-o zi, trecând pe străzile orașului București, căpitanul Bassompierre s-a oprit pe neașteptate în loc și așa, din senin, i-am auzit glasul:

- Ce-ar fi să facem o vizită la Palatul Curentul? Aș vrea să-l cunosc pe Șeicaru, despre care tu mi-ai povestit atât de multe lucruri, inclusiv că el a fost cel care a prezis deznodământul războiului. Trebuie să fie o persoană interesantă.

Cu ani în urmă, citisem articolul lui celebru numit ***Garanțiile militare ce se oferă,*** scris în 14 aprilie1939, din care citez următoarele fraze: *Foarte mulți dintre concetățenii noștri, în special evreii, sunt într-adevăr emoționați până la lacrimi, entuziasmați până la delir de aceste garanții militare oferite de Anglia cu o generoasă grabă. Înțeleg entuziasmul concetățenilor noștri de rit mozaic; dar el se explică și prin nepriceperea de mai multe ori milenară a evreilor în problemele militare. O rasă exclusă de la serviciul militar timp de mai bine de două mii de ani a pierdut înclinarea războiului și implicit priceperea în chestiuni militare; de aici și refractarismul aproape organic față de tot ce înseamnă serviciul militar, evident, în afară de furniturile militare... Numai că războiul nu se face numai cu bani, ci și cu oameni, adică nu-i o licitație, în care este o întrecere de cine poate oferi o mai mare sumă de bani... Deci forța terestră a Angliei este, în ultima analiză, armata franceză, fără îndoială invincibilă ca armată de uscat. Nu facem nici un fel de reflecție asupra acestei ostilități engleze față de ideea serviciului militar; dar nu mai puțin ne obligă la o justă și prevăzătoare apreciere a "garanțiilor militare" pe care le oferă cu atâta generozitate Anglia...*

Pe front, între două momente de acalmie, stătusem de vorbă cu căpitanul Jean Bassompierre și tema conversației noastre fusese tocmai articolul lui Șeicaru, care pe atunci, din motive ușor de înțeles, fusese remarcat mult prea târziu. Probabil că articolul n-a fost pe placul concetățenilor lui de rit mozaic și asta explică animozitatea lor, uitând nenumăratele sacrificii făcute de Șeicaru pentru salvarea evreilor de origine chazară. Nu gândeau la realitate, vedeau în el o concurență periculoasă și nu se puteau lămuri că toată afacerea era o înțelegere între premierul englez Neville Chamberlain și Édouard Daladier, președintele Consiliului de Miniștri francez. Era o afacere care, în mod real, nu putea fi luată în serios. Articolul fusese scos din circulație de cenzura română, dar în întregime fusese reprodus în presa celui de-al treilea Reich. Îl citisem și rămăsese întipărit pentru veșnicie în creierul meu. Mai târziu, cele scrise de el se dovediseră corecte.

De atunci trecuse o vreme destul de îndelungată, nu gândeam la cele vorbite în trecut și nu-mi venea să cred că fostul meu superior își aducea aminte de conversația noastră. Mă înșelam. Întrebarea venise pe neașteptate, ca și intenția lui de a-l cunoaște pe directorul ziarului *Curentul*. Nu acordam prea multă importanță celor spuse de el și eram sigur că totul fusese făcut doar așa, într-o doară. Știindu-l ironic, nu-l luam în serios. Nu voiam să cred și nici nu-mi trecea prin cap că de mai mult timp el hotărâse să-l cunoască pe Șeicaru. În momentul acela ne găseam în misiune la București și, din ordinul căpitanului, fără să reflectăm prea mult, pașii noștri s-au îndreptat către Palatul Curentul. Prezența celor doi ofițeri germani a provocat un tumult puțin obișnuit, redactorii erau nervoși, neliniștiți, nu se puteau stăpâni. Ei nu puteau înțelege motivația care aducea doi ofițeri germani la Palatul Curentul, așa cum nici noi nu puteam înțelege agitația care pusese stăpânire pe ei. Toți alergau de colo pînă colo. N-a trecut mult și ne-am dat seama că limba germană nu era vorbită de nici un redactor prezent, ei nu știau cum să ni se adreseze și problema trebuia rezolvată cât mai repede posibil. Imediat fusese adus un redactor evreu, singurul care vorbea germana și care trebuia să facă pe interpretul. Căpitanul a replicat că nu era nevoie, noi știam că Șeicaru vorbea foarte agreabil limba franceză și am fost duși acolo unde se afla el. Intrând în biroul lui, am văzut o persoană bine făcută, cu cap impozant, oacheș la față, păr negru ondulat și rebel, o mustață destul de voluminoasă și o privire asimetrică: ochiul stâng se uita puțin într-o parte. Când am intrat, Șeicaru ne-a privit surprins și nu înțelegea că doi ofițeri germani îl vizitau, cum nu înțelegea nici faptul că cei doi vorbeau cu el în limba franceză. Eu, care vorbeam româna, n-aveam voie să grăiesc în limba lui maternă. Era în timpul războiului și prezența căpitanului Bassompierre mă împiedica să vorbesc limba română, pe care el nu o înțelegea. În cele din urmă, înainte de a ne despărți, Șeicaru nu s-a putut abține și ne-a întrebat:

- Cum este posibil ca doi ofițeri germani să vorbească o franceză atât de frumoasă și elegantă?

Ne uitam foarte amuzați unul la altul și i-am arătat mâneca vestonului, pe care se afla tricolorul francez.

- Monsieur Șeicaru, nu suntem germani. Noi facem parte din Divizia Charlemagne, care luptă împotriva sovieticilor.

L-am văzut tresărind, ochii îi străluceau, aproape că nu-i venea să creadă cele auzite. Vizita a fost scurtă, impresionantă, și niciodată n-am uitat cele petrecute.

Câteva săptămâni mai târziu, locotenentul, adică eu personal, a fost prins pe stradă, la o oră destul de târzie, de o patrulă militară românească. Mă mira numai faptul că soldații români îndrăzniseră să aresteze un ofițer german. În orice caz, n-am fost predat nemților și nici francezilor. Fusesem dus pentru cercetări la ofițerul de serviciu, care se uita curios prin hârtiile mele. Văzând că sunt născut în România, m-a întrebat imediat pe românește:

- Care a fost motivul că nu v-ați pus la dispoziția armatei române când Franța pierduse războiul?

Nu-mi rămăsese decât să dau din umeri, nu știam ce să răspund.

Căpitanul Bassompierre se reîntorsese la unitate și fusese făcut prizonier de armata sovietică la Körlin. Ca ofițer în Divizia Charlemagne, i se făcuse și lui propunerea obișnuită a sovieticilor. Ei doreau ca el, imediat după război, să se angajeze cu cele hotărâte de Uniunea Sovietică și, la reîntoarcerea în Franța, să le pună în practică. N-a acceptat propunerile comandantului sovietic și, ca răzbunare, a fost predat francezilor. La 20 aprilie 1948 a fost executat. Ce i s-a întâmplat căpitanului pe atunci ar fi fost și destinul meu. Eu personal, condamnat politic de Curtea Marțială Română, l-am revăzut pe căpitanul Jean Bassompierre pentru ultima oară în 1945, la închisoarea din Craiova, în tractul rezervat prizonierilor armatei sovietice. El se afla la etajul unu și de sfoara trecută printre gratii în jos reușisem să atârn o bucată de pâine și un creion pentru el. Gărzile românești, văzând năzbâtia făcută de mine, mi-au atras atenția că avusesem un noroc fantastic. Dacă paza sovietică m-ar fi văzut, m-ar fi împușcat pe loc. Acolo, la închisoarea din Craiova, așteptam transportul la Văcărești.

A doua întâlnire cu Șeicaru s-a petrecut la München, pe la mijlocul toamnei 1974. Ca de obicei, mă duceam la biserica română unită din Innere Wienerstrasse, unde celebra preotul greco-catolic Vasile Zăpârțan, pe care îl cunoscusem la Salzburg în 1954, atunci când venise să stea de vorbă cu mine la Consulatul General American. În aprilie 1959 fusesem transferat la München și, ca să fie o persoană în plus, mă duceam la slujba ținută în biserica greco-catolică română în mod regulat. Într-o duminică, slujba terminată, am ieșit afară, așteptând apariția preotului. Majoritatea celor prezenți îmi erau necunoscuți și, uitându-mă de jur-împrejur, l-am zărit pe Pamfil Șeicaru, care stătea lângă zidul bisericii! Trecuseră decenii de când îl văzusem pentru prima oară și aici, în Occident, era greu de recunoscut. Nu cred că este nevoie să spun că nu mai era persoana impozantă din primăvara lui 1944. Micuț, puțin încovoiat, cu părul mai rar și albit, în mână avea un baston. Mai târziu aveam să aflu că avea nevoie de el, din cauza unui accident întâmplat la Madrid. Hainele erau îi cam ponosite și se vedea de la distanță starea în care se găseau. Eram surprins și nu-mi venea să cred halul în care se prezenta. Dar ce mă năucea mai mult era faptul că nimeni nu se afla lângă el. Era singur, se uita în jurul său nedumerit și oarecum speriat. Parcă se simțea străin. Nimeni nu stătea de vorbă cu el și nu mă puteam dumiri de prezența lui în München. Îl știam în Spania și eram sigur că se aranjase. Ceva în suflet mă îndemna să merg în direcția lui și să-i vorbesc. Pornisem către el și, când m-a văzut, ochii lui s-au holbat de mirare. Pe față i se citea o uimire abia stăpânită, de parcă voia să spună ceva. Îi vedeam buzele cum se mișcau, dar nu putea să rostească fraza pe care o avea pe limbă. Memoria lui vizuală infernală îi juca o farsă, avea greutate să mă încadreze în mintea lui și nu știa cum să mă rânduiască în lumea pe care o cunoscuse. Sunt sigur că în aceste momente își punea întrebarea: *Oare cine este copilandrul ăsta care mi se pare cunoscut și nu știu când și unde l-am mai întâlnit?* Ceva îl frământa și, ștergându-și ochii întrebători, dădea nedumerit din cap. Abia ajunsesem lângă el, că preotul apăruse imediat, spunând:

- Domnule Șeicaru, vă fac cunoștință cu domnul de Flers, care este angajat la Radio Europa Liberă...

L-am văzut tresărind. În minte îi revenise întâmplarea care avusese loc cu decenii în urmă la Palatul Curentului și am simțit o puternică strângere de mână din partea lui. Memoria lui ieșită din comun își recăpătase vitalitatea, își adusese aminte de *copilandrul* care, împreună cu fostul căpitan Jean Bassompierre, venise la el odinioară. Acum, probabil, își punea întrebarea: *Cum de este în stare să vorbească limba română*? Mai târziu, aflasem de la *Padrito* că venise din Spania și fusese primit de Aurică Popescu, fost ofițer în aviația română și proprietarul restaurantului *Klein Bukarest* din München. N-am întrebat când, dar mi-a spus că în momentul de față se afla în hotelul *Karlsfelderhof*, proprietatea unui român care avea... pașaport chinezesc. În realitate, chiria era plătită, prin preotul Vasile Zăpârțan, de ordinariatul catolic din München, cum îmi spusese sora lui, dr. Virginia Munteanu-Șeicaru, și chiar preotul unit însuși. În această perioadă, la început, preotul Vasile Zăpârțan încă nu vorbise cu ordinariatul catolic și n-avea idee cum să-l ajute pe renumitul ziarist român. Cunoscându-l pe inginerul Teodor Christen, l-a vizitat, spunându-i de prezența lui Șeicaru la München. Inginerul nu s-a dat înapoi, cum au făcut alți români din exil; s-a angajat imediat să plătească chiria la hotelul unde se afla.

Hotelul se găsea în micul orășel Karlsfeld, nu departe de München. M-am hotărât să-i fac o vizită și, într-o după-amiază de sâmbătă, în a treia săptămână a lui noiembrie 1974, i-am telefonat să-i anunț vizita, el spunându-mi că mă va aștepta în sala de la intrare. M-am urcat în mașină și am luat direcția Karlsfeld. Când m-a văzut, prima lui întrebare a fost: *Dar cum ai scăpat, băiete?* Acolo l-am întâlnit pe proprietarul hotelului și pe fostul magistrat Constantin Șeicaru, fratele lui. De atunci, vizitele mele deveniseră regulate, ducându-mă seara la el și de patru sau cinci ori pe săptămână, când terminam serviciul. Mai târziu, la *Karlsfelderhof*, am avut posibilitatea să o cunosc și pe sora lui, dr. Virginia Munteanu-Șeicaru, sau Veguța, cum îi spunea el. Era sora lui cea dragă.

(Va urma)

René Al. DE FLERS (München)

ARHIM. GRIGORIE BĂBUŞ

IN MEMORIAM

În iureşul timpului, nu apucăm să ne mai gândim decât abia din când în când la viaţa omului şi, mai ales, la moartea acestuia, îndeosebi atunci când, primind un telefon, aflăm că a mai trecut dincolo cineva apropiat şi drag nouă…

Aşa s-a întâmplat şi la aflarea veştii trecerii la cele veşnice, la venerabila vârstă de 93 de ani, a părintelui arhimandrit Grigorie Băbuş – cel care a fost atâţia ani slujitorul altarului străbun şi al cărţilor teologice, academice şi duhovniceşti...

Părintele Grigorie s-a născut la data de 3 iunie 1915, în com. Teişani, jud. Prahova. La vârsta de 13 ani a intrat ca frate începător la mănăstirea prahoveană Cheia, unde era stareţ unchiul său, arhimandritul Grigorie Georgescu. Aici a îndeplinit cu râvnă mai multe ascultări, printre care cea de paracliser. La vârsta de 18 ani a susţinut examenul de admitere la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Cernica, având colegi apropiaţi pe monahul Teoctist Arăpaşu, viitorul Patriarh al României, şi pe monahul Sofian Boghiu, viitorul stareţ al Mănăstirii Antim din Bucureşti. După absolvirea Seminarului Teologic, a urmat cursurile Facultăţii de Teologie din Bucureşti, înscriindu-se apoi şi la cursurile de doctorat. Fiind înzestrat cu o voce deosebită, a devenit, pe rând, cântăreţ şi ierodiacon la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, iar apoi, la data de 22 februarie 1948, ieromonah. Mai târziu a fost numit stareţ al Mănăstirii Cheia, până când Patriarhul Justinian l-a readus la Bucureşti, unde o vreme a fost duhovnic al studenţilor Facultăţii de Teologie, iar în anul 1950 a fost hirotesit protosinghel de către Episcopul Vicar Patriarhal Teoctist Botoşăneanul.

Patriarhul Justinian a fost cel care i-a încredinţat misiunea de a se ocupa de organizarea Bibliotecii Sfântului Sinod din incinta Mănăstirii Antim, unde a lucrat împreună cu prietenul său, arhim. Bartolomeu Anania. În data de 25 martie 1956, de Buna Vestire, a fost hirotesit arhimandrit de către însuşi Patriarhul Justinian. În anul 1959, la 13 martie, noaptea, a fost arestat de Securitate, care i-a confiscat şi puţinele lucruri pe care le avea, printre care şi o cruce pentru a cărei recuperare s-a zbătut enorm după 1989 (şi pe care o poartă în fotografia alăturată). A fost închis vreme de câţiva ani împreună cu părintele profesor Dumitru Stăniloae, profesorul Teodor M. Popescu, poetul Radu Gyr şi alţii, suferind în sinistrele închisori de la Aiud şi Jilava. Eliberat din închisoare în 1964, revine la Mănăstirea Antim din Bucureşti, la Biblioteca Sfântului Sinod, pe care o va sluji cu dăruire şi pricepere mai bine de 50 de ani.

A scris multe articole şi câteva cărţi, printre care: *Izvoare liturgice şi pastorale, Bibliografia tipăriturilor psaltice ale lui Anton Pann, Lumină pentru suflet. Predici* (toate apărute la Editura Christiana din Bucureşti).

Slăbit fiind de vârstă şi de boală, s-a retras la mănăstirea de metanie, Cheia, în noiembrie 2006, petrecând ultimii ani în rugăciune şi nevoinţe, primind adesea vizita fiilor duhovniceşti. A trecut la cele veşnice în 7 februarie 2008, dată care coincide cu ziua de naştere a colegului său de şcoală şi prietenului său de o viaţă, Patriarhul Teoctist (7 februarie 1915), şi a fost înmormântat sâmbătă 9 februarie, ora 11.00, la mănăstirea sa de metanie din judeţul Prahova, de către un sobor de preoţi şi diaconi în frunte cu Î. P. S. Teodosie Petrescu, Arhiepiscopul Tomisului, şi P. S. Gherasim Cristea, Episcopul Râmnicului.

După ascultarea cu luare aminte a slujbei prohodirii preoţilor, care adăposteşte o atât de bogată şi de profundă teologie, au ţinut să omagieze personalitatea celui plecat mai mulţi slujitori al altarului, între care la loc de frunte au fost cei doi distinşi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, care au evocat personalitatea părintelui ca fiind unul ce a dat dovadă de multă înţelepciune, răbdare şi pricepere în diferitele momente ale unei vieţi presărate cu multe ispite, piedici şi suferinţe, mărturisind că toate întâlnirile pe care le-au avut cu părintele au constituit momente de mare înălţare duhovnicească şi mângâiere sufletească, datorită sfaturilor competente şi pertinente pe care le dădea întotdeauna. Cu acest prilej a transmis un mesaj de condoleanţe şi P. F. Patriarh Daniel, care a mărturisit că a avut mereu în persoana părintelui un foarte apropiat şi sincer sfetnic, slujitor şi colaborator, dispus oricând a da o mână de ajutor la rezolvarea diferitelor probleme bisericeşti, şi mai cu seamă a celor pastorale, în care avea desăvârşită pricepere! Tot din acest mesaj a reieşit demnitatea pe care a avut-o părintele, indiferent de vitregiile istorice cu care s-a confruntat, fiindu-le, în acest sens, un adevărat exemplu de caracter şi onestitate preoţilor, călugărilor şi dascălilor mai tineri.

Cuvintele noastre sunt puţine şi neputincoase pentru a putea spune cât bine a făcut părintele Grigorie Băbuş, datorită ţinutei sale morale şi preoţeşti, a echilibrului şi înţelepciunii sale, a preocupărilor sale teologice şi cărturăreşti, a dragostei sale faţă de Dumnezeu şi de oameni, a ataşamentului său faţă de Biserică şi de Ţară.

Se cuvine, aşadar, să-i aducem prinos de cinstire şi de recunoştinţă, rugându-ne lui Dumnezeu să-l răsplătească cu harul şi cu dragostea Sa nemărginită acolo, în locaşurile cereşti, în lumina neînserată a Slavei Sale.

Drd. Stelian GOMBOŞ
Consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte
din cadrul Ministerului Culturii şi Cultelor

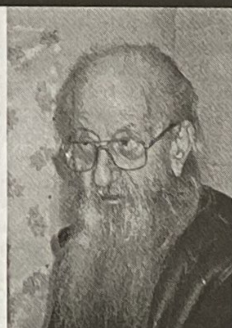
PROF. ACAD. PAUL PĂLTĂNEA

„În sfântă zi de vineri, pe 25 ianuarie 2008, la ora 21.30, după câteva suspine, şi cu două bobiţe de lacrimi în ochi" (cum aflăm din necrologul pe care i l-a alcătuit discipolul său Cristian Căldăraru, directorul Muzeului de Istorie din Galaţi), s-a petrecut din viaţa aceasta, în vârstă de 84 de ani, profesorul şi academicianul Paul Păltănea, laboriosul istoric al Galaţilor (*Istoria oraşului Galaţi*, publicată integral în 1994, a fost răsplătită cu prestigiosul premiu „A. D. Xenopol" al Academiei Române), „Patriarhul culturii gălăţene", cum i s-a spus, om şi cărturar de înaltă conştiinţă creştină şi naţională, fost deţinut politic sub comunişti (1948-1952; 1959-1964) şi membru marcant al A.F.D.P.R.

Trupul neînsufleţit, împuţinat de o lungă şi grea suferinţă, s-a aflat depus la Biserica Mavromol, unde au trecut să-şi ia rămas bun de la el cei care l-au cunoscut, preţuit şi iubit de-a lungul anilor şi multelor încercări prin care a trecut (mereu cu fruntea sus şi cu încredere nestrămutată în biruinţa esenţială a spiritului). Pe 28 ianuarie a fost înmormântat la Cimitirul „Eternitatea" din Galaţi. Dumnezeu să-l odihnească. *(D. A.)*

ATANASIE (SANDU) ŞTEFĂNESCU

Atanasie (Sandu) Ştefănescu, medicul călugărit de la Petru-Vodă, vechi luptător anticomunist, cucerise în anii din urmă multe inimi. Mi-a fost dat să-l văd şi să-l aud pentru ultima oară acum vreun an şi jumătate, la înmormântarea Părintelui Gheorghe Calciu, când a rostit un lung şi emoţionat cuvânt de pomenire şi mângâiere, accentuând pe ideea că nu atât Părintele Calciu are nevoie de rugăciunile noastre, cât noi avem nevoie de rugăciunile lui în cer.

Sandu Ştefănescu l-a cunoscut pe Valeriu Gafencu (cel ce avea să fie mai târziu "sfântul închisorilor") încă din 1940, când acesta se refugiase din Basarabia ocupată de armata roşie, familia Ştefănescu primindu-l în gazdă şi ajutându-l să găsească de lucru într-o librărie, pentru a-şi putea asigura existenţa şi plăti studiile. În anul următor au fost închişi împreună în temniţa Aiudului, apoi în colonia de muncă de la Galda de Jos.

Lui Sandu Ştefănescu i-a fost dat să supravieţuiască închisorilor şi lagărelor, dar şi lungilor decenii de comunism şi neocomunism, ca să-şi închine în amurg viaţa lui Hristos şi să mărturisească noului veac şi mileniu crezul generaţiei lui mucenicite. Şi a făcut-o până în ceasul din urmă, strămutându-se cu pace la Domnul luna trecută şi fiind îngropat la Petru-Vodă, alături de Părintele Gheorghe Calciu, de care-l legase atâta vie iubire de Dumnezeu şi de neamul românesc.

Odihnească-se cu drepţii şi binecuvântată fie-i pomenirea! *(V. A. M.)*

DE LA UN TÂNĂR CITITOR AL *PUNCTELOR CARDINALE*

Domnule Răzvan Codrescu,

V-am descoperit în urmă cu câţiva ani, prin 2002, datorită unei persoane dragi, pe care o cunoaştem şi eu, şi d-voastră, citindu-vă câteva dintre cărţile pe care le-aţi scris şi articolele curente din *Puncte Cardinale*.

Înţelegând că atitudinea contează mai mult decât rezultatul imediat în deşertul cotidian, citind astăzi şi articolul despre aniversarea – ratată – a acestui *homo universalis* care a fost Eminescu*, din ultimul număr al publicaţiei păstorite de domnul Gabriel Constantinescu, şi constatând dezamăgirea profundă pe care aţi resimţit-o faţă de cei care ar fi trebuit să dea tonul unui astfel de eveniment, ca şi faţă de reacţia, în general, a "conştiinţei" româneşti, m-am hotărât să vă scriu, pentru că aşa mi-a dictat conştiinţa şi pentru că, personal, l-am descoperit pe adevăratul Eminescu – profund şi necunoscut – după ce am citit o carte cu texte scrise de el despre influenţa imigraţiei evreieşti în Bucovina şi Moldova, şi mai recent, când am început să citesc o carte scrisă de Noica despre manuscrisele lui Eminescu, în care este dezvăluită adevărata personalitate a acestuia. Ceea ce mi s-a părut foarte interesant este faptul că opera sa se concentrează într-o perioadă relativ scurtă pentru muritorii de rând. Manuscrisele, pe care a încercat Noica să le reproducă în facsimile şi n-a reuşit din cauza unui "tovarăş", dar care prin truda celor de la Biblioteca ASTRA din Sibiu au fost parţial facsimilate, concentrează întreaga sa operă, inclusiv bineştiutele poezii, şi mi se pare extraordinar când Noica spune, după ce s-a îmbolnăvit de eminescianită, că doar păstrându-le în forma lor iniţială, şi făcându-le publice astfel, se poate oferi cu adevărat o imagine *completă* despre marele om de cultură, poetul, prozatorul, jurnalistul, omul politic şi neobositul mărturisitor care a fost Eminescu.

Cred neabătut că "tânăra generaţie" are alternativa morală şi istorică de a fi creştină şi mărturisitoare… sau de a nu fi deloc! Trebuie să ne re-cunoaştem valorile, să ne re-evaluăm trecutul, să înţelegem că suntem un popor dintr-o sumă de popoare care au fost mai vrednice sau mai puţin vrednice, şi că de vrednicia celor puţini la număr, dar dispuşi la sacrificii şi la jertfe în numele Credinţei, Iubirii şi Speranţei, depinde mântuirea acestui Neam şi intrarea în rândul celor drepţi la Judecata de Apoi. Nu avem voie să mai spunem, cu laşitate şi resemnare, că aşa sunt vremurile, sau că suntem mereu "sub vremi" şi că lumea în care trăim este cea mai rea dintre cele posibile. Chiar dacă nu vom schimba oamenii din "funcţii" sau nu vom "reaşeza" lumea cu picioarele în jos, vom încerca să misşcăm suflete şi conştiinţe, ca astfel, prin "împreună-lucrare", să urmăm calea cea de-a dreapta, *mutatis mutandis*.

Mi-am adus aminte de vorba lui Eliade cum că "istoria a făcut pipi pe noi"; acum cred că de fapt am învins vremurile tocmai pentru că am fost siliţi să trăim sub ele, prin rezistenţa din închisori şi prin credinţă, prin "întoarcerea la icoană", cum spunea Ionel Moţa.

Pentru mine sunteţi, alături de toţi cei din redacţia *Punctelor Cardinale*, o personalitate mărturisitoare, în sens creştin, un om care a găsit o cale de a supravieţui – prin arta scrisului şi nu numai – într-o lume golită de valori, care "a uitat" de credinţă. Vă urmăresc cu interes şi aştept cu nerăbdare "apariţiile" d-voastră viitoare.

Sunt un om care-şi caută încă drumul în viaţă, şi atunci când îmi pare că m-am pierdut, că rătăcesc, că nu-mi găsesc locul într-o lume care aleargă aproape exclusiv după performanţa economică, Dumnezeu îmi arată o cale, şi atunci ştiu că nu sunt singur, pentru că El mi-a dat iubire, o soţie şi o fiică minunate, mi-a dat speranţa şi mi-a deschis drumul către credinţă.

Îmi aduc aminte că Marin Preda spunea în *Cel mai iubit dintre pământeni* că "… dragostea are fluxuri şi refluxuri, naufragii, cetăţi scufundate, caracatiţe, furtuni, cufere cu aur şi cu perle. Dar perlele zac în adâncuri…"

În iubire se împlineşte omul, aşa cum din iubire se naşte. Găsesc că moartea este o trecere, şi dacă Eminescu a învăţat să moară (*Oda - în metru antic*), cine sunt eu să mă tem de moarte?!

Am citit de curând o carte de memorii (*martor, mărturisire* – ce splendide cuvinte creştine!) a lui Dan Brătianu, mi se pare din marea familie a Brătienilor, care a făcut 15 ani de puşcărie şi care spunea, vorbind de anii petrecuţi în închisoare, că la un moment dat cineva scrisese pe un perete: "Cine nu ştie să moară nu merită să trăiască – Seneca", iar gardienii au fost puşi să-l caute pe cel care se numea "Seneca" şi scrisese acele cuvinte. Culmea imbecilităţii comuniste!

NU vom scăpa de comunism până ce nu vom ieşi din toate consecinţele acestuia; atât de rău şi adânc s-a infiltrat în mintea şi viaţa românului acest flagel. Şi culmea – asta o spunea un francez!

Mai sunt câţiva oameni care încă pot să mărturisească prin ce au trecut în temniţele comuniste, cum este domnul Gabriel Constantinescu, de pildă, care face parte din tânăra generaţie exterminată după război la Piteşti, Aiud, Sighet etc., şi care cu greu reuşeşte – dar iată că reuşeşte! – să ţină pe linia de plutire publicaţia domniilor voastre, *Puncte Cardinale*, dedicată acelora care nu cred că uitarea este o soluţie, ci din contra, *exerciţiul memoriei* este soluţia menţinerii unei conştiinţe treze şi nepervertite, a unei stări permanente de veghe!

Am citit o carte-dialog, a unui tânăr istoric, cu Alexandru Paleologu, în care acesta spunea, citându-l pe tatăl său, că *istoria se repetă pentru că nu o citeşte nimeni*…

Mi-a rămas în minte o rugă: "Cred, Doamne, ajută necredinţei mele"… Dumnezeu să ne aibă în pază.

Cu admiraţie şi respect,
Romeo Iancu,
28.02.2008

* Este vorba de articolul "Noua singurătate a lui Eminescu" din *Puncte cardinale*, anul XVIII, nr. 1-2/2008, p. 1.

SIMPOZION ŞTIINŢIFIC PANORTODOX LA SFÂNTA MÂNĂSTIRE CHRISTIANA

Marţi 4 martie a. c., **Mânăstirea Christiana** din Bucureşti (şos. Pipera 49, sector 2) a fost gazda Simpozionului internaţional **Asistenţa spirituală a bolnavului muribund. Abordare ortodoxă**, organizat de Fundaţia „Sf. Irina", sub înaltul patronaj al Patriarhiei Române.

Iniţiatorul şi „sufletul" acestui eveniment deopotrivă ştiinţific şi religios a fost **Prof. Univ. Dr. Pavel Chirilă** (care a şi deschis lucrările), ctitor atât al Mânăstirii Christiana, cât şi al Centrului de Îngrijiri Paliative „Sf. Irina" din Voluntari (str. Erou Mircea Marinescu 3; www.paliativecare.ro).

Printre invitaţii care au luat cuvântul s-au numărat personalităţi de marcă ale Ortodoxiei europene, deja cunoscute prin contribuţiile lor în domeniul încă foarte tânăr al bioeticii creştine: **Î. P. S. Hierotheos Vlachos, Mitropolit de Nafpaktos** (cu comunicarea „Trecând de la viaţă la moarte"), **Prof. Dr. Tristram H. Engelhardt jr** (cu comunicarea „Remembering *What Death is about?* Reflections on End-of-Life Care"), **Dr. Marc Andronikoff** (cu comunicarea „Care sunt argumentele încrâncenării terapeutice"), **Dr. Dmitri Avdeev** (cu comunicarea „Moartea – începutul veşniciei") şi **Corinna Delkeskamp-Hayes** (cercetătoare occidentală convertită la Ortodoxie, cu comunicarea „Raportul şi impactul bioeticii laice cu bioetica creştină").

Partea românească a fost reprezentată îndeosebi de **Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc** (cu comunicarea „Omul – trup şi suflet"), ce şi-a asumat şi postura de moderator al dezbaterilor.

Atât comunicările, cât şi discuţiile aferente au o fost de mare folos celor prezenţi, onorând deopotrivă statutul *ştiinţific* şi cel *duhovnicesc* al Simpozionului, ce poate fi considerat o reuşită din toate punctele de vedere, cu o notă aparte pentru virtuţile organizatorice: găzduire caldă şi atentă, traducere simultană în cască (pentru limbile engleză, franceză, neogreacă şi rusă), sonorizare excelentă, mape informative pentru fiecare participant etc. Asistenţa a fost mult mai numeroasă decât se prevăzuse (preoţi, monahi, teologi mireni, medici, asistenţi sociali, gazetari, studenţi), iar atmosfera vie şi înnobilată de un superior spirit dialogal.

Păcat că nici o faţă arhierească din B.O.R. nu a găsit de cuviinţă să onoreze cu prezenţa ei părintească pe organizatori şi pe iluştrii oaspeţi (măcar unul dintre episcopii-vicari de la Bucureşti s-ar fi cuvenit să se afle de faţă, fie şi numai la deschiderea lucrărilor). Ce-i drept, a doua zi, principalii actanţi ai Simpozionului au efectuat o vizită la Patriarhia Română (după care s-au reunit la Centrul „Sf. Irina", pentru prânzul festiv care a încheiat fericita manifestare). *(V. A. M.)*

www.punctecardinale.ro
e-mail: ligia@punctecardinale.ro
PUNCTE CARDINALE S. R. L.
cont: B. R. D. Sibiu RO48BRDE330SV02146903300
ISSN: 1223-3145

Gabriel CONSTANTINESCU (director), Răzvan CODRESCU (redactor şef),
Demostene ANDRONESCU (redactor şef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacţie), Marcel PETRIŞOR (redactor)
Adresa Redacţiei: 550399 SIBIU – Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536

Tehnoredactare computerizată
PUNCTE CARDINALE
Tipar: Masib S.R.L